

SĂMĂNĂTORUL

ANUL-V
No 52

NUMĂR
FESTIV

Sumarul:

- G. COȘCEC. — Colindători (poesie).
REDACȚIA. — După cinci ani.
O. CARP. — Pe cîmp (poesie).
ST. O. IOSIF. — Cîntec de leagăn.
A. STAVRI. — În răsărit (poesie).
I. DRAG. — Cîntece din Ardeal.
D. ANGHEL. — Cum cîntă marea (poesie).
ADRIANA GHEORGHIU-BUZOIANU. — Fantazie (poesie).
G. M. MURGOCI. — Partea științifică a «Sămănătorului».
G. TUTOVEANU. — Și plopii (sonet).
TUDORA CREȚESCU. — Să-mi cînti (poesie).
MIHAIL SADOVEANU. — O umbră (povestire de Crăciun).
M. PALEOLOGU. — Iluzii (poesie).
ION DRĂGĂNESCU. — Tu dormi (poesie).
C. SP. HASNAȘ. — Sonet.
I. M. ZATLOKIEWICZ. — Din călătoria prin Bucovina și Moldova a păr. Anton Wasniewski.
E. FURTUNĂ. — Prietenii (poem).
N. DUNĂREANU. — Note.
ALEX. GH. DOINARU — Jean din Brustureni III (poem satiric).
I. BŢENI. — Din Dragoste (nuvelă).
MUGUR (Bucovina). — Din țara fagilor (poesie).
I. SCURTU. — Cronică:

O salutare de sărbători. — *Știri culturale și artistice*: Noul volum de poezii al d-lui G. Coșbuc; conferința d-lui N. Iorga la Craiova; concertul Carmen. — *Cărți*: G. G. Antonescu: «Studii asupra filozofiei germane contimporane»; I. T. Mera: «Din lumea basmelor»; Dr. I. Lupăș: «Inceputul Neamului Românesc». — *Reviste*: Neamul Românesc, Arhiva, Incetarea revistelor «Familia» din Oradea Mare și «Orizontul» din Cluj. — *Ziare*: «Poporul Român» din Pesta, «Tribuna» din Arad. (despre I. Al. Brătescu-Voinești). «Răvașul» din Cluj. — *Călindare*: Marele Calendar al «Minervei».

Redacția. — *Răspunsuri*.

În supliment: *Privești de pe Valea Bistriței*.

„Minerva“ Institut de Arte Grafice
și Editură — Bueurești,
Bulevardul Academiei, 3. — Edgar Quinet, 4.

A APĂRUT:

Negoțul și meșteșugurile în trecutul Românesc

Formind volum III din Istoria Românilor în chipuri și icoane

DE

N. IORGA

Prețul Lei 2.50

A apărut:

RÎNDUNEL POESII

POESII

DE

O. CARP

DE

HENRIC IBSEN

—
TRADUCERI

DE

D. ANGHEL și ST. O. IOSIF

De vânzare la toate librăriile.

Prețul Lei 2.50

A APARUT:

CALENDARUL „MINERVEI“

PE ANUL 1907

Este cel mai bogat calendar în materii literare și științifice.

Coprinde o bogată dare de seamă asupra expoziției naționale române și numeroase articole referitoare la frații noștri macedoneni.

Calendarul e splendid ilustrat cu toate vederile din expoziție, cu vederi și figuri din Macedonia precum și cu toate serbările și vederile societăților corale care au vizitat expoziția.

Afară de acestea e înzestrat cu un splendid supliment artistic în trei culori, reprezentând chipul unei frumoase Seliștence precum și cu alte 3 suplimente reprezentând familiile regală, și princiară o frumoasă alegorie: România la anul 1866 și la anul 1906.

PREȚUL UNUI EXEMPLAR LEI 1.25

De vânzare la toate librăriile din țară.

SĂMĂNĂTORUL

REVISTĂ LITERARĂ SĂPTĂMINALĂ

Redacția și Administrația :
Bd. Academiei, 3,
Strada Edgar Quinet, 4.
BUCUREȘTI

Redactori :
D. ANGHEL, ST. O. IOSIF, M. SADOVEANU,
C. SANDU-ALDEA, I. SCURTU

ABONAMENTUL ANUAL.
În țară . . . 10 lei
În străinătate . 12 »

COLINDĂTORI

*Cad fulgiți mari încet zburînd
Și'n casă arde focul,
Iar noi, pe lângă mama stînd,
De mult uitărăm jocul,
De mult și patul ne-așteptă,
Dar cine să se culce?
Rugată, mama repeta
Cu glasul rar și dulce*

*Cum sta pe paie 'n frig Hristos
In ieslea cea săracă,
Și boul cum sufla milos
Căldură ca să-i facă,
Drăguț, un miel cum i-au adus
Păstorii de la stîna
Și îngeri albi cîntau pe sus
Cu flori de măr în mîna.*

*Și-auzi! Răsar cîntări acum,
Frînturi dintr'o colindă,
Și vin mereu, s'opresc în drum,
S'aud acum în tindă —
Noi stăm cu ochii pironiți
Și fără de suflare;
Sînt îngeri din cer veniți
Cu Ler, o! Domnul mare!*

*Ei cîntă nălțător și rar
 Cîntări de biruință,
 Apoi se 'ntorc și plîng amar
 De-a Iudei necredință,
 De spini, de-ostași, și c'a murit —
 Dar s'a deschis mormîntul
 Si El acum e'n cer suit
 Și judecă pămîntul.*

*Și pînă nu tăceau la prag,
 Noi nu vorbiam nici unul —
 Sărac ne-a fost, dar cald și drag —
 In casă-ne Crăciunul.
 Și cînd, tîrziu, ne biruia
 Pe vatra caldă somnul,
 Prin vis vedeam tot flori de măr
 Ș'n fașe, mic, pe Domnul.*

G. COȘBUC.

DUPĂ CINCI ANI

Sfirșitul acestui an, cu iarna-î albă și senină, este pentru revista noastră sfirșitul unei munci neîntrerupte, de cinci ani de zile, ceiace nu înseamnă puțin în viața așa de nesigură a publicațiilor literare românești. El este, însă, din hotărîrea nestrămutată a colaboratorilor noștri numeroși, și începutul altor ani — nesfirșiți — de activitate spornică, în același spirit național, către aceleași idealuri, cu multe din aceleași puteri care au dat suflet și tărie de viață «Sămănătorului».

O privire asupra trecutului revistei, judecarea dreaptă a prezentului, pătrunderea îndreptățită a viitorului ei — vor lămuri pe toți cetitorii noștri că niciodată nu ne-am abătut din calea deschisă de întemeietorii vrednici ai acestui organ de gîndire și de simțire neaoș romînească, ci totdeauna am căutat să slujim și să jertfim, curați în credință, idealurilor nouă ale literaturii romînești. Programul luminos și cuprinzător, pe care l-au pus, în fruntea numă-

rului de la 2 Decembre 1902, d-nii Al. Vlahuță și G. Coșbuc, nu l-am pierdut din ochii noștri: el ne-a fost călăuză iubită în trecut și ne rămîne crezul pentru viitor.

«Ne strîngem, cu credință și cu dragoste, în jurul aceluiași stindard, stindard de pace, de înșeninare, și de înfrățire intelectuală, de apostolică muncă pentru dezmoțirea inimelor care tînjesc, pentru *redeșteptarea avîntului de odinioară în sufletele romînești, pentru chemarea atîlor puteri risipite la o îndrumare mai sântoasă* — la sfînta grijă a întăririi și a înnălțării neamului acestuia».

«O, duhul, duhul acela sfînt, care cîrmuește sufletele noastre și le duce pe aceiași una și singură cale! Negreșit, ai noștri cei bătrîni au avut pentru ce și pentru cine să se lupte, au avut o țintă, și condeiul le-a fost purtat de aceiași idee: Nici scriitorii vechi bisericești, nici cronicarii nu s'au nevoit întru atîta osteneala numai de dragul *renumelii*.

«Treii idei mari au stăpînit pe acei oameni: întemeierea unei biserici naționale romînești, independente, fixarea limbei romînești și *unitatea culturală a tuturor Romînilor*.

«Să nu risipim ce-au adunat părinții noștri, dacă nu putem înși-ne noi să mai sporim averea; și dacă nu putem spori lumina, să năzuim a o răspîndi în popor tot mai mult aceea pe care o avem».

«*Iata idealul nostru, întru toate manifestările vieței, dar mai ales în literatură...*»

Aceste cîte-va crîmpeie din articolele celor dintîi două numere ale «Sămănătorului», — al doilea este iscălit de d. Coșbuc, cel dintîiu e al redacției — sînt raze luminătoare și astăzi pentru programul nostru, pentru toată munca, pentru toate ostenele și idealurile noastre în viitor.

Propaganda cu adevărat «apostolicească» a d-lor Vlahuță și Coșbuc, urmați de scriitori ca d-nii I. Gorun, St. O. Iosif și cei mulți și aleși și harnici, cari au ilustrat paginile revistei noastre, 'și-a ajuns cu fericire scopul: «Sămănătorul» a devenit moșia de baștină a noiei generații literare romînești și a fost cultivată zi de zi, an de an, cu trudă și cu iubire, precum numai răzeșii își știu munci și îngriji pămînturile.

Dar pacea nu o primiră toți ciți au voie să treacă, de-ar fi chiar străini de idealurile romînești, peste ogoarele literaturii noastre. O luptă aprigă trebui începută și purtată vreme îndelungată: luptă de idei și uneori de pedeapsă pentru cei răi și primejdioși. Acela care o conduse, ca un viteaz și ca un fruntaș învrednicit a fi pomenit între cei mari ai scrisului romînesc, acela care veni între tineri, după dd. Vla-

luță și Coșbuc, fu d. N. Iorga. Ca îndrumătorul cel nou, dînsul era ursit să-și dezvolte și mai mult darurile-î minunate de cărturar între razeșii tineri ai literaturii noastre de astăzi.

Programul nostru rămase, firește, același în simburele său, dar — tot în chip firesc — el se desfășură și mai cuprinzător, pînă în fasa lui cea mai nouă.

Astăzi, «Sămănătorul» își întinde și mai departe activitatea sa, spre a mulțumi iarăși unele din nevoile noastre culturale, care cer luare aminte, muncă și jertfe.

Totuși, programul nostru, în esența sa, rămîne același, precum aceiași sînt colaboratorii, prietenii și sprijinitorii noștri în publicul cetitor.

Văzînd, în trecutul nostru, cîți scriitori de seamă ai literaturii romînești moderne s'au apropiat de noi, foarte mulți chiar au răsărit la noi; împăcați în suflet că am rămas aceiași ca'n trecut, — viitorul ce ne așteaptă nu poate fi de cît fireasca desfășurare mai largă a vieții dela începutul revistei.

Cu încredere în noi înșine și în publicul nostru cetitor, noi avem și *încredere între noi* și credință în rostul revistei noastre.

Puterile puține cîte ni le-a hărăzit Domnul, se cunosc; temeliile revistei noastre sînt legate prin sfînta chezășie morală a frăției de idei și a frăției de simțire între muncitorii revistei; dreptul nostru de existență ni-l asigură numeroșii cetitori cari știu prin ei înșiși cît de impersonal, cît de robit numai bunei literaturi și culturalei adevărat romînești a fost și dovedește a fi «Sămănătorul».

Ast-fel, cu gîndul drept, cu sufletul senin, cu forțele gata de muncă noi vom merge înnainte, ca'n trecut: vom căuta să dăm publicului nostru cît mai multe din producțiunile literare de valoare ale scriitorilor romîni contemporani, traduceri din marii scriitori universală, o informație literară onestă și cît mai bogată, precum și vechea îndrumare pe căile netezi ale simțirii, gîndirii și scrisului romînesc celui nou și fără prihană.

Scriînd pentru alții, noi vrem să mulțumim sufletele lor ale tuturoră, — astfel personalitatea oricăruiă dintre colaboratorii noștri nu va ieși niciodată din sfera firească a dreptului ei de a fi și nu va jigni pe nimeni dintre cei chemați și dintre cei buni, precum se va lăsa influențată în evoluția sa numai de povețele înțelepte ale artei și de legile sfînte ale literaturii și culturii noastre romînești.

Ideia românească modernă a dat suflet revistei noastre, — ideia aceasta a fost și rămîne singurul ei stăpîn. Dacă sîntem oameni cu toții, ideile mari sînt mai tari de cît oricare dintre oameni și de cît toți împreună!

REDAȚIA.

PE CÎMP

Unui pictor.

*Ca'n fața unei pînze de maistru te coprînde
Adîncă'nșforare a unei arătări:*

*O ceașă alburie, cîmpia estompată,
Tot cerul cu tăcerea-î pe miriști coborît,
Și printre brazde nouă, înaintînd agale,
Plăvanii mici cu plugul și-un om în urma lor...
Atîta vezi de-odată, dar căutînd mai bine
Zărești o'ntrăcă oaste de umbre străvezii;
Tac toți ca și cîmpia, dar calcă înaintea,
Și pașii lor înseamnă lungi brazde pe pămînt. —
Sînt neam de neam, strămoșii, venind să are încă,
Cu rechea-le răbdare, alături de nepot...
Cît de pușin schimbată răd țarina lor scumpă,
Și cîta sărăcie e 'n satul ce privesc!...
Pe seară, cînd nepotul se va 'nturna acasă,
Nu-l vor cruța mîhnirea și multele nevoi;
Dar țarina nu pierе, nici neamul care-o ară, —
Răbdare și 'nnainte, în calea altor vremi!...*

*Să fii tu pictor maistru, ai învia pe pînza
Adîncă 'nșforare a clipei ce-a trecut;
Ar fi'n tablou tăcerea măreață de pe cîmpuri,
Plăvanii mici cu plugul și omul la arat,
Și umbrele, și satul, — și s'ar vedea din toate
Că peste brazde calcă eroi necunoscuți.*

O. CARP.

CÎNTEC DE LEAGĂN

Corinei.

*Haî, odor, haî, pîsărică,
Dormi și-adormi fără de frică,
Să te-alinte
Moș cuminte
Și să'fi cînte 'ncetinel:
Mugur, mugur, mugurel...*

*Ingeri vin tiptil, alene
Să te mîngie pe gene
Și își leagă 'n
Dulce leagăn
Trupușorul tău de crin
Ca să dormi frumos și lin.*

*Ce tresări? Nu-î nime, nime...
Liniște-î și 'ntunecime.
Doar zefirul
Musafirul
Cel șagalnic și pribeag
A trecut pe lingă prag,*

*Și-a trimis o gîză mică
Să'fi aduc'o serisorică
Și să'fi spună
Noapte bună,
Că și el, sătul de drum,
Merge să se culce-acum.*

ST. O. IOSIF.

ÎN RĂSĂRIT

Către răsărit
Muntele 'ntr'un loc
Arde potolit
Rumenind cîmpia —
Și de la pămînt,
Spre zarea de foc,
'Nalfă ciocîrlia
Înfloritu-î cînt.

Glasuri fel de fel
Incep în făget,
Ciripind încet;
Izvorul și el
Murmură 'n zăvoă...
Cîrîmpeie de nori
Se'ndoaie'n apus,
Ca roșu balaur;
Pe munte în sus,
Pornită-î, din zori,
O turmă de oi
Cu lîna de aur.

S'aud, cînd și cînd,

Tălănci de la turmă...
În pas măsurat,
Păstorul, în urmă,
Se vede trecînd
Pe ceru'nfocat —
Și-acuma-î ajuns
Cu creștetu'n nori;
Iar peste cîmpie,
Din rumene zori
Ce limpede-adiie
Un cîntec pătruns
De caldul fior
Al primului dor!
Aci începea
Cu glasul deschis
Să-și depene dorul;
Aci, ca prin vis,
S'aude abia —
Și bine nu știu
De cîntă păstorul,
Ori sînt ciocîrlia; —
De cîntă păstorul,
Ori inima ta.

A. STAVRI.

CÎNTECE DIN ARDEAL

Pe cărare, pe colnic,
Trece o mîndră și-uș voinic,
Voinicul mergea călare,
Mîndra în urma lui cu jale:

— Mîndro, dac'oiu muri eu,
Să vii la mormîntul meu,
Și te razămă de cruce
Să'mi mai spuî o vorbă dulce.

Dragă mi-î fata bălae
Că se sue 'n deal, la pae,
Și dă pae la cîrlani
Și guriță la ciobani.

Culese de I DRAG.

CUM CÎNTĂ MAREA

I.

În fie-care seară, de-un timp, staū cu mirare
Și-ascult ce straniu cîntă tumultuoasa mare.

Atent îmi plec urechea, și-ascult notele'î grele,
Ascult, cătînd pe'ncetul să mă deprind cu ele.

Să-mî lămuresc ce-o doare cînd spumegă de ură,
Ce vrea să spuie marea cu 'nfricoșata-î gură.

Dar apele-și țin taina, schimbînd a lor cîntare,
Acum, par'că se joacă zvîrlind mărgăritare,

Și-acum, ca supt imperiul unei porunci secrete,
Își părăsește jocul, și'î larmă de trompete

Își trîmbiță mînia, iar miile-î de creste
Le umflă îî talazuri, îî larguri dînd de veste,

Că cineva ascultă și 'nseamnă cu mirare
Ce poate să surprindă din larga ei cîntare.

D. ANGHEL.

FANTAZIE

*Cu focul staū numă și flacăra'n zboru-î tăcut rătăcește
Albastră-sfioasă și slabă, pe vreascuri subțiri și 'nnegrite.
Iar umbrele nopții de iarnă 'n jurul luminei s'adună ;
Ca aripa morții întinsă, pîdesc cea din urmă suflare
A focului sfînt de pe valra tăcută și tristă, și frigul
Cu noaptea, alunec'uşor și vin pe fereastra 'nghețată.
Iar tristele gînduri s'adună și sumbre și dulci îîmprejuru-mî.
Din neguri le simt cum atîng, aripe uşoare pe timpă
Și glasu-le-adînc murmurînd, o sfîntă poveste din vremuri.*

*O luntre se zbate de mal; Zefiros cu aripi deschise
Îîngî un cîntec vrăjit și alungă, zburdalnic, din urmă*

O večnică undă de-argint, iar marea lucește de soare.
 O mîină spre apă-mî întind și apa supt mîină tresare.
 Un suflet e-ascuns în adînc. Din zarea cu aur încinsă
 Irîremele albe, cu vele dăschise, ușoare despică
 O večnică undă de-argint. Cît zarea și marea le'ncape,
 Ca roiul de fluturi, atuncî, când macul de purpur și roza
 Și-albastrele flori de pe cîmp, deschid rizătoare corola,
 Aripe destînd și s'arîntă pe luciul 'nnecat de lumină,
 Și duc înapoi la cămin oștenii ce 'nvinseră 'n luptă,
 Și duc înapoi la cămin pe regi trufași ai Eladei,
 Și jale și plîns îndelung pentru cei ce-și așteaptă feciorii.
 Pe doamna iubită o duc înapoi... și durerea tăcută
 Și-un dulce surîs chinuit rătăcește pe gura plîpiudă,
 Ca florile 'n luna lui Mai; în juru-î cereasca privire
 O poartă 'ndelung și tăcut. Departe ruinile Troii
 Aruncă spre cerul întins colonne de flăcări și fumul
 Se'nnațu semeț în senin, și arde supt ochii ei cuibul
 Și leagănul dragostei lor adînci, pentru care pieriră
 Atîția viteji, care dorm acum, fără liniște, somnul
 Acelora fără mormînt. În zarea de purpură vie
 Adună, plîngînd dureros, la pieptu-î albastru ei haină
 Zeița, ce unda de-argint făuri... și-î sîngeră rana...

De soarta te duce 'ntr'adîns, pe fărîm cînd se leagănă marea
 Supt para apusului vii, și unda îngîină cîntarea
 Trecutului, tu, dac' ascuțî cu suflet cucernic povestea,
 Atuncî n'are taină nici val și nici fărîmul sonor ce răspunde,
 Nici focul apusului care se'nnațu la cer ca o jertfă
 Plăcută de zei...

Umbra nopții se lasă 'mprejur mlădioasă
 Și moale ca vîlul. Din sobă nici ochiul de jar nu răspunde,
 Și vîntul nebun amorți în preajma ferestri 'nghețate,
 Iar tristele gînduri s'adun' și sumbre și dulci împrejuru-mî.

ADRIANA GHEORGHIU-BUZOIANU.

Partea științifică a „Sămănătorului“

— LĂMURIRI —

«Sămănătorul» a fost pînă acum o revistă pur literară și, judecînd materialicește, după numărul cetitorilor, și moralicește, după interesul ce a deșteptat în publicul cult, putem zice, fără exagerare, că

el și-a câștigat cu bună dreptate un loc de întâietate printre revistele noastre de acelaș gen.

Dar viața românească de azi se desfășură așa de complex, manifestările omenestii sînt azi așa de variate, în cît o ast-fel de revistă, dacă rămîne numai în orizontul senin al cultivărei limbii și literaturii, nu aduce tot folosul ce o publicațiune modernă poate aduce cetitorilor săi.

În această privință noi nu ne putem compara cu străinătatea, unde reviste cu totul speciale apar și se dezvoltă spre folosul scriitorilor și al publicului; la noi publicul cetitor e restrîns, cheltuelile de imprimare mari, iar colaboratorii buni sînt rari. În aceste condițiuni cu greu poate să se dezvolte diferite reviste pe specialități, probă că atîtea reviste de artă pură, de arhitectură, de filosofie, chiar de științe aplicate au apărut pentru a dispărea din vitrinele librărilor la al doilea sau al treilea număr. Cînd e vorba de reviste de popularizarea unor anumite părți din știință, chestiunea e și mai grea.

Și cu toate astea am ajuns și noi Romîni să simțim necesitatea de a ceti, curiositatea de a ști ce se petrece în lume și nerăbdarea de a afla ce se mai dobîndește de omenire, pe alte tărîmuri de activitate spirituală. Dar dacă rămînem numai în cîmpul științei și chiar numai în cuprinsul neamului nostru, chestiunea are, pe lîngă actualitate, și importanța ei deosebită.

Noi Romîni, de și sîntem un popor tînăr în ce privește cultura, sîntem totuși tîriți în vîrtejul popoarelor din occident, unde știința se cultivă de sute de ani; noi avem azi năzuința — în multe direcții chiar puțința — de a fi la același nivel cu Austria, cu Franța ori cu Anglia; dar la noi mai mult ca ori unde în occident, între omul de știință și publicul doritor de a ști, e o mare depărtare. Noi avem universități cu zeci de profesori de științe, avem institute speciale — de chimie, botanică, bacteriologie, meteorologie, geologie, etc. — avem Societăți de științe, avem Academia..., dar cine știe care este locul acestor oameni și institute în cîmpul de azi al științei? Și mai ales cine știe pentru ce au fost înființate și ce au produs aceste institute pentru țară, pentru neam și pentru știință?

Se spune de obicei: că știința nu e accesibilă ori-cui, că în orizontul ei neguros nu poate pătrunde ori-cine; iar omul de știință e prea ocupat cu cercetările lui, pentru a-și pierde timpul cu explicarea noilor descoperiri pentru marele vulg. Aceasta-î adevărat, dar numai în parte.

Mai întii nu e numai decît nevoie ca cine-va să fie peste măsura de cult, sau dotat cu un dar supranatural, pentru a înțelege varia-

tele rezultate științifice. E chestiunea de modul cum sînt prezentate acele fapte, cum sînt spuse; și apoi nu orî-ce e tot una de interesant și demn de popularizat. Cît privește omul de știință — mai ales în țara noastră — el ar trebui să fie convins, că a spune pe înțelesul tuturor ce a făcut și ce s'a făcut de alții în anumite cîmpuri de știință, e o contribuție nobilă din parte-î față de neam ca și față de știință.

Conduși de aceste judecăți ne-am hotărît să introducem în *Sămănătorul* o parte științifică. Credeîm că și în această parte ca și în literatură *Sămănătorul* își îndeplinește o datorie simțită de public. Ce-î drept, azi mai sînt două reviste de popularizarea științei: *Natura* și *Viața științifică*, care deși tinere — intră numai în al doilea an — contribuiesc cu temeiul la ajungerea scopului ce ne propunem și noi. Pe de altă parte multe reviste literare — *Convorbirile*, *Viața romînească*, etc. — dau din cînd în cînd articole de vulgarizarea științei. Apariția și persistența acestor reviste sînt tocmai un semn că publicul are nevoie și e lacom de cunoștințele ce ele îmbie. Alături de ele venim și noi să ne dăm obolul nostru neamului și pe acest tărîm, și să înlesnim cetitorilor noștri ajungerea acelor orizonturi, pe care diferite piedici ori prejudecăți le făceau inaccesibile.

În această parte a *Sămănătorului* ne propunem a publica mici articole pe înțelesul tuturor asupra orî-cărora chestiuni științifice interesante, care la noi sau în străinătate sînt la ordinea zilei.

Vom căuta să ținem în curent pe cetitorii noștri cu tot ce se produce pe terenul științific la noi în țară, sau în străinătate în legătură cu țara noastră¹⁾. Precum în domeniul literaturii, al limbei și al istoriei romîne *Sămănătorul* e un informator conștiincios și îndrumător, sperăm că va fi și în acela al științei. Această sarcină e grea, o știm, dar credem că alături de noi vom avea mulți din aceia ce sînt stăpîni în anumite ramuri de activitate științifică și ne vor ușura astfel sarcina.

Pînă aci programul nostru e identic cu al celorlalte reviste de popularizarea științei. Noi sperăm să ajungem, cel puțin în viitor, și la îndeplinirea unuî al treilea punct, anume: de a arăta adevărata valoare a fiecărei lucrări din domeniul accesibil publicului. Vom expune adevăratele mărgăritare ale științei romîne, vom indica slăbiciunile și scăderile lucrărilor pripite ori începătoare, și vom trata cum trebuie lucrările acelor autori pseudoștiințifici, cari și în știință sînt tot așa de frecvenți ca în literatură.

G. MUNTEANU-MURGOCI.

1) În acest scop rugăm toate redacțiile revistelor științifice din țară și pe diferiții autori științifici să ne trimeată publicațiunile lor.

SI PLOPII

Răsare iarăși luna 'n pragul zării,
 Dar tot mai trist privește 'nspre pâlure;
 Cu giulgiu îmbracă dealurile sure
 Și plopii 'nnalți din marginea cărării.

Ea știe basmul tainic al visării;
 Părtaș 'i-a fost, nu poate să 'i îndure
 Cumplita moarte, și-ar vroi să 'l fure
 Spre lumī cerești, din haosul uitării...

Dar prea tîrziu întinde mîndra-ī scară,
 Din flori de crin, spre luntrea solitară;
 Și peste lac își mină străveziul:

Pe dealuri glas de bucium nu răzbate,
 Pădurea 'și plînge frunzele uscate,
 Și pe cărare treeră pustiul.

G. TUTOVEANU.

SĂ-MI CÎNȚI

Să-mi cînți un cîntec cu glas stîng și moale,
 Așa cum îmi cîntai cînd eram mică;
 Cînd mă'nvăleai în poala ta, bunică,
 De m'adormeau poveștile-ți domoale.

Să-mi cînți de-o fată dusă fără frică
 În lume, dor de viață să-și potoale;
 ...Erau cărările pustii și goale,
 Ea s'a tot dus... urzindu-și singurică

Diņ lacrimi și cînt, diņ jale multă,
 Maramă'n jurul chipului s'o strîngă,
 Tovarășă să-ī fie de suspine.

Așa să-mi cînți și fata ce te-ascultă
 Cu fruntea'ņ poala ta, s'o lași să plîngă
 Cu ochii'nchiși, încet cîntînd cu tine.

TUDORA CREȚESCU.

O UMBRĂ

...Cînd am pornit din Iași cu trenul, vreme bună. Mă gîndeam, nu tocmai bucuros: Are haz să petrecem un Crăciun sec; de-acu tocmai la Bobotează dac'a ninge. Cam pe la toacă, însă, începe a fulgui, mărunt, mărunt, ca o bură de ploae. Un om de lingă mine zîmbi și-mi zise bucuros, par'că eram vechi prieten: «Să știi că are să se puie oînat». Pe fereastra vagonului priveam cum fulgi cresc, cum se învîrtejesc, cum cad apoi lin, cum țes pînză albă pe cîmpii, pînă la pădurile negre de supt pîcla zării.

Mă cobor din tren bucuros, mă înțeleg repede c'un birjar, aburc pe capră sipețelul cu cărțile și cu albiturile, — și pornim repede. Așa, cam pe la zece ceasuri din noapte, mă gîndeam eu, ajung acasă. Tata poate a adormit citind gazeta; dar mama de bună seamă că-î trează. Cînd a striga birjarul la poartă, am să-î zăresc umbra, prin perdelele luminate ale geamurilor!

Mi-am îmbodolit bine în gugiū capul, mi-am virit mînile în mînicî, m'am strîns cum am putut; și birjarul într'una își îndemna caii și-î plesnea cu biciul. Eu priveam la cernerea de fulgi din juru-mi, la covorul alb ca o lînă moale de miel care se așternea pretutindenî; și din cînd în cînd cite-o scînteioară înghețată îmi intra printre gene și se topea. rece, pe globul ochiului.

Dar pe întinderile nelămurite acum creștea amurgul. Odată cu zăpada mi se părea că se cern pe pămînt fulgi negri, mărunți, rotunzi, ca dintr'un fum al înaltului necunoscut. Mi se părea că merg mai încet, spre depărtări triste, înghețate, fără lumină. Mi se îngurzise grumazul stînd ghemuit; un vînt iute începu a-mi tăia obrajii, și de-odată par'că o mînă vrăjmașă îmi zvîrli în ochi un pumn de zăpadă măruntă ca nisipul.

Odată cu înserarea, intrarăm în sat la Tomulești. Birjarul părea foarte obosit și pătruns de răceală. În fața crișmei se opri, sări de pe capră și-mi dădu jos cufărașul. Jupîn Avrum, stăpînul orîndeî, eși în prag și întinse spre noi capul, cercetîndu-ne prin întunecime. Birjarul începu repede a-î vorbi. Par'că se tînguia, par'că se certa, eu nu înțelegeam nimica.

«Ei! ce facem, jupîne?

— Eu știu? ce să facem? răspunse omul uitîndu-se spre caii lui; de-acu nu-î chip să mergem mai departe.... Poate să ne-apuice viscol, și mai avem o bucată bună de drum.»

Voiam să mă înțeleg cu el, să-l fac să se ție de tocmeală, — dar orî îi vorbeam lui, orî aș fi vorbit păretelui, tot-una. Par'că nici nu m'auzea; se uita în altă parte, își tot îndesa căciula în cap, își freca barba neagră cu amîndouă minile și se tot foia în surtucu-i rupt. Nu voia să mă ducă mai departe cu nici-un chip! Cînd văzu că m'am săturat, că n'am ce-î face, iar începu a vorbi cu jupîn Avrum, apropiindu-și barba lui neagră de barba roșie a celuiilalt, iar începu a se tîngui, iar pîrură a se certa; după aceea birjarul eși repede, și din crîșmă auzii duruitul roților pe podișcă.

«Își trage trăsura supt șopron, îmi zise jupîn Avrum cu nepăsare, clipind din ochii lui fără gene; nu poate să meargă mai departe.... Poți să mă crezi și dumneata, că mai bine-î să stai peste noapte aici.... Ai ce mînca, ai unde dormi...»

Vedeam eu bine că n'am ce face. Dacă nu poate omul, nu poate. Totuși am început să fac o gură, o larmă de om mîniat, de mă miram eu singur cînd m'am făcut așa de cumplit. Birjarul se apropiase de ușă și la glasul meu întăritat, se trăsese îndărăt, parcă-și adusese aminte că mai are ceva de regulat în șopron; jupîn Avrum se făcuse mititel și se învăluise în nepăsarea lui, după teighea; iar oamenii cari intrau și se scuturau, dupăînd, de omăt, se opreau lîngă ușă și mă priveau mirați. Dar un tînăr ca mine, seminarist, cu puț supt nas, are multă îndrăzneală! Un moșneag îndesat și vîrtos, după ce-și bău pîhărelul de rachiou și se șterse la gură cu dosul palmelor, zise cu glas în care străbătea o răgușeală ușoară:

«Iaca, jupîne Avrum, noi nu ne temem, chiar dacă-î vreme rea...»

Jupînul nu răspunse. Clipi numai din ochii fără gene. Moșneagul își scoase luleaua și suvacul.

«Chm! începu el iar. Dumnealui — și făcu semn cu capul spre mine — dumnealui se cheamă că e om cu *coraj*. Iaca, dacă nu merge cela cu *berja* lui, merg eu cu sania mea.... Am eu doi cai buni, și pînă la tîrg nu-î departe. Peste un ceas, două, ajungem.... Dă celuia ce i se cuvine, mie îmi dă ce mi se cuvine, și iaca treaba făcută! Eu de vreme ca asta nu mă tem! De ce să mă tem?...»

După ce-și desfundă pipa cu suvacul, și-o umplu tacticos cu tutun, pe cînd eu tunam împotriva Ovreiului și cînsteam bucuros pe moșneag c'un pîhărel de rachiou de săcărîcă.

«Cum te chiamă, moșule?»

— Gheorghe! Gheorghe mă chiamă. Gheorghe Catargiu! Apoi gustă încet din pîhărel. Chm! apoi aista-î rachiou boeresc.... Noi, știți, nu prea bem așa rachiou; noi, de cel mai tare; cînd torni un pîhărel se chiamă că-ți scîrție gîtul! Eu, să-ți spun dumitale.... Jidovului i-a

fost frică, d'a eū te duc! Intr'un ceas, mult în două ești în târg... Da eū, drept să-ți spun, mai degrabă ași bea un rachiu de celalt, mai prost, de-al nostru...»

Eram împăcat acuma. Moșneagul își bău păhărelul și se duse s'aducă sania. Birjarul meu îndrăzni să intre în crîșmă și să s'apropie de foc, tremurînd; jupîn Avrum îmi puse dinnainte ceva de gustat și o sticluță cu vin, și-și descleștă gura.

«Așa-î mai bine, îmi zise el zîbind; moșneagul are cai buni... Știi, el n'are nevoie, e om gospodar, e dascăl aici la noi, dar acū a avut așa un gust... Cu dînsul, ai să vezi, n'are să ți se urască...»

— Apoi da, moș-Gheorghe are el ale lui... E om umblat!...» zise unul din săteni.

Încălzit, îmbodolit iar, m'am îngmădit în sanie. Moș Gheorghe se așeză alătura de mine, învălit în cojoc și cu suman pe deasupra. Puse mîna pe hățuri.

«Hi! zise el domol. Apoi întoarse spre mine capul: Dumneata te-ai așezat cum se cade? Nu de alta, dar pe urmă nu-î bine să te foești, că te ia frigul... La drum trebuie să stai nemișcat... Hi, Mînzule!... Cînd veneam, mă întîlnesc cu popa. Incotro, dascăle? Ia, zic, m'am prins să duc pe un flăcăuș pînă la târg... Am văzut că-î om cu *coraj*. De ce să-l las în mijlocul drumului?... Chm! Dumneata vii de la învătătură, am văzut eū... Poate vrei să te faci preot... Eî vezi? Cum să te las eū așa? Doar oamenii sîntem. Jidovului, se chiamă, i-a fost frică... El putea să moară pe drum. Cu așa tovarăș adevărat că te mîncă lupii...»

Sania luneca grabnic pe zăpada proaspătă. Cum trecurăm de jitărie, vîntul începu să ne spulbere. Dar moș-Gheorghe avea cai buni. Îi îndemna cu glas blînd și domol, și simțeam cum spintecam vîntul cu repeziciune, cum lăsam în urmă fîntîni, case singuratece, toate locurile cunoscute, pe care acum, prin întunerecul mișcător, nu le zăream.

Moș-Gheorghe mă ispiti o vreme despre școală, despre cei de acasă, despre ce se mai aude prin țară; după aceia, din vorbă în vorbă, prinse a-mi istorisi despre o întîmplare a lui cu lupii, o întîmplare lungă și încurcată.

«Iaca așa... vorbi el, după ce-mi spuse tot, cu deamănuntul; ce crezi dumneata, dihania-î rea... Cînd flămînzește, numaidecît ese la drum și sare la om... Da, se chiamă că atunci era o iarnă tare... he-he! ședeau troenele cît casa! De mult n'a mai fost așa iarnă... Acū, ia acolo, o leacă de pospaiū! Aista se chiamă omăt? Atuncea de-abia puteau înnota caii!...».

Bătrînul părea foarte mulțumit de ernile din vremea veche, și din

înmlădierea cuvintelor pătrundea un dispreț neprefăcut pentru începutul de viscol, care ne împresura în vârtejuri de zăpadă, pentru vîntul aspru care sufla prin noaptea pustie.

După aceea un timp îndelung tăcu. Sania alerga prin zbaterea fulgilor; caii lăsați în voe fugeau pe drum cunoscut; stilpi la marginea drumului, la capete de poduri, păreau umbre, se apropiau de noi, rămîneau în urmă pe zăpada albăstrie. Un pilc de copaci se arată, cu rețeaua uscată de ramuri tremurînd, șuerînd, fișînd, în năvala vîntului. Aici e Dumbrăvioara, gîndeam eu, de-acum nu mai avem mult pînă la han la Șindilita.

Cunoșteam locurile. Caii se năpustiră la vale, pe drumul prăvălatic, printre viroage îmbrăcate cu tufșuri. Moș Gheorghe Catargiu mormăia mulțumit:

«Așa-a-a! Hi, Mînzule dragă! Hi, Cirlanule! Hi, băeții moșului... Cu voi merg, mă, pînă unde se bat munții în capete!»

Tăcu de-odată scurt. Îl simții strîngînd cu putere hățurile; caii cotiră și se opriră, parcă-î răsturnase cineva unul peste altul. O umbră se ridicase din tufe.

Un glas strigase fioros, adînc, răgușit; zărisem scînteia unui baltag, iute, ca o ridicare de pleoape pe ochi mîniosi.

Moș Gheorghe izbucni lîngă mine:

«Care-î acolo, mă?» Și plecîndu-se, frămîntîndu-se, viri mina supt cojoc. «Ce vraî, mă?» strigă el iar, îndesat, cu glasul ușor răgușit. De supt cojoc scoase un pistol lung, turcesc. Auzii de două oi țacănirea oțelilor.

«Na! na! urlă deodată omul de lîngă cai și-și îndreptă prin întu-neric trupul uriaș. Nu trage, că-ți dăspic țeasta capului!...»

Eu încremenisem. Îmi jucau fulgere negre și verzuî pe dinnaintea ochilor. O clipită închisei ochii; moș Gheorghe întinse brațul.

«Lasă pistolul, moșule... auzii deodată un glas nou, muiat. Dume-neata ești? Unde te duci?»

Un Român nalt, bine zidit, sta lîngă noi, cu băltagul pe umărul drept, cu cușma dată pe față. Obrazu-î sta ascuns ca supt un vâl de întunerec.

«Tu ești, Petrache?» întrebă lin moș Gheorghe. Își viri în chimir, supt cojoc, pistolul, apoi își innălță capul: «Măi Petrache, măi băete, ce vînt rău a dat peste tine? La asta ai ajuns tu, măi? Să ești la drumul mare, să tai pungile oamenilor, se le crăpi capetele?»

Vîntul care venea din largul cîmpiilor resfira pletele lungi ale necunoscutului. Caii suflau greu. Eu stăteam neclintit, nedumerit, înflorat încă.

«Moș Gheorghe, zise încet omul, aștept pe *preceptu!*

— Pe *preceptu?* Dă ce ai tu cu el?

— Moș Gheorghe, roști domol Rominul, am eu cu dînsul o soco-teală... Moș-Gheorghe, am ajuns de nu mai știu pe ce lume-s... Iaca, s'apropie sfintele sărbători și la mine nu arde o luminare; și mi-i nevasta bolnavă, și mi-a murit băiețelul cel de trei ani în postul ista... Iaca, acu trei zile, a venit ș'a pus mîna pe vacuță, mi-a luat cojocul, niște lăicere, și eu nu eram acasă... Mă duc eu la el, îl întreb, — ce? zice, să te cari de aici, că am o pușcă, trece prin cincî ca tine... Iaca așa, eu am copii și nevastă, pîne nu s'a îndurat Dumnezeu să ne deie anul ista, ce-avem mi-a luat, și zice că și vieața mi-o ia... Ca pe un cîne, zice, am să te pușc! — Omul se opri o clipă. Parcă gemu. — Moș Gheorghe, Dumnezeu să mă erte, moș Gheorghe, da eu intru cu el în păcat!... S'a dus la Iași, și trebuie să se întoarcă. Il aștept. Acu am crezut că vine el. Da tot trebuie să vie. Și vreau să-l judec eu, că alt-cineva nu se găsește! — Iar se opri un răstimp. — Parcă numaî pe mine m'a asuprit acu la vreme de iarnă?... Un sat de oameni nevoeși l-a rugat... El nu, că el are o pușcă, dă cincî focuri și ne omoară pe toți! Aista-i *preceptu*, moș Gheorghe... Feciorul lui Gavril Minzatu; tatu-său era de-ai noștri, om de omenie; iaca, fecioru-să umblă 'n strae nemțești și vrea să ne puște!».

O minie întunecoasă pătrunsese încet prin liniștea vorbelor dintăiu. Omul rostea o hotărîre nestrămutată. Parcă era pe patul morții și spunea tot ce avea de spus, odată, pentru veșnicie.

«Mă Petrache, grăi moș-Gheorghe. și vîntul îi fura vorbele; lasă-l, în plata Domnului, măi băiete! Se cheamă că el e omul stăpînirii. Îți rămîn copiii și nevasta pe drumuri la vreme de iarnă...»

Vorbele celuiilalt fluerară prin jalea vîntului:

«Moș-Gheorghe, mult amar am eu în mine. Dacă nu-ți cunoșteam glasul, poate tot dam cu baltagul; — așa am ajuns, de parcă-s dușman cu toată lumea! E-he! de cînd răbd eu! Îs plin de venin până-n gît!... De-acu în noaptea asta, pot să zic că toate au să se sfirșească...»

Pe mine parcă nici nu mă văzuse; iar eu nici nu știu dacă am suflat. Moș-Gheorghe Catargiu tăcu și rămase cu ochii înaintea ațintiți în întunerecul depărtării.

Străinul oftă adînc. Zise apoi blînd:

«Moș-Gheorghe, să iaî sama la podețul de devale, din dreptul fin-tinei... Să lași caii la pas... Este o birnă putredă...»

Bătrînul de lingă mine scutură hățurile și caii porniră. La o zvir-litură de băț, bătrînul strînse frînele și întoarse capul:

«Măi băiete, sue'n sanie și haî cu noi...»

Din urnă nu răspunse nimeni. Se zăria prin viscol numai o umbră nelămurită, neclintită.

— Poate-a da Dumnezeu și n'a mai trece în noaptea asta, vorbi încet moș-Gheorghe, și-și îndemnă iar caii. Se chiamă că dintre-aî noștri s'a ridicat, și de zece ani așa, iaca așa se poartă... Ca pe vremea Grecilor... Bine, știm noi că-i lege... Ș'acela, Statu', cere, — da' trebuie să mai îngădui, că tare-î săracă și necăjită lumea în ziua de azi... — Iar se întoarse. — Măi Petrache, măi!... N'auzi?... Măi Petrache!

În urmă, spre dealul singuratec, se tînguia vîntul învăluind cerne-rea zăpezei. Omul rămas în pustietate nu răspunse; noaptea-î învălui fantoma mută.

«Vaî! lume amărită! șopti bătrînul. Cine știe ce-î în sufletul lui!...»

La podul din vale, din dreptul fîntîni, moșneagul lăsă caii la pas; după aceia, pe drum drept, le dădu drumul în fugă iute prin bătaia vîntului.

Eu întrebaiu într'un tîrziu :

«De unde-î Românul ista ?

— Ia de ici, răspunse bătrînul, din satul din vale... Casa lui e la margine; s'ar vedea unde-î, dacă ar avea gazorniță. Așa, zicea că nevasta-î zace bolnavă, prin întunerec...»

Deodată mă simții cu sufletul trist, apăsător de o amară greutate. Cu cîteva clipe mai înainte un om rostise cu greu cîteva cuvinte; a stat lîngă mine, m'a atins; și acum a rămas în urmă, la marginea drumului, cu baltagul lui, așteptînd, pîndind. În vorba lui nu pătrunseseră strigăte, auzisem vorbe blînde, era un om ca toți oamenii, cum în toate zilele îtilneam; — și parcă abia acum înțelegeam că omul acesta așteaptă cu baltagul lui ca să verse sînge...

Nu puteam pricepe cum s'ar putea întîmpla așa-ceva. Nu puteam pricepe de ce tace moșneagul lîngă mine, cu îndărătnicie. Neliniște tot măi grea mă cucerea, cu cît gîndul se întăria, nemilos, ș'un fior de căldură mi se sui pînă în creștetul capului, se coborî în ochi, supt pleoape. Amețit, mă întorsei spre moșneag :

«Moș-Gheorghe, ce facem?»

Bătrînul oftă adînc, așa cum oftase și Petrache. Nu-mi răspunse. Puse mîna pe biciu și caii, arși de iușcă, fugeau prin întuneric, prin singurătatea drumului. Departe încă, scînteiau luminile hanului celui mare de la Șindilita. Voiam să măi întreb ceva pe bătrîn, dar simțeam bine că era hotărît să tacă. Mă răsucii și privii în urmă. Prin întunerec nimic nu se zărea; pe cîmpii goale tremurau vîrtejuri de nea; vîntul, venind din depărtări și trecînd în necunoscut, fișia fără hodină.

MIHAIL SADOVEANU.

I L U Z I I

O stea lumina și-o coboară
Spre mulți. Și sie-care crede
Că numai el se înfioară
De raza splendidă ce vede.

Dar ea, cînd strălucește clară
Peste întinderile mării,
Ce multe valuri pot s'o ceară
In scînteierea sărutării...

O, nu 'ntreba! Ce-ți pasă oare
De-ai fost tu numai, cel iubit?
Credința ta înșelătoare
Te face-o clipă, fericit.

M. PALEOLOGU.

TU DORMI...

I. Părintelui meu.

O lacrimă prelinsă din geana-mă tremurată
Mă duce iar cu gîndul pribeag la tine, tată,
Și gîndul ce-mă șoptește cuvîntul morții 'n tremur
Îmi fulgeră sința cu un amar cutremur.
Iar clopote cum sună pe văi prelung, a jale,
Mă chiamă cătră casa singurătății tale.

... Cu bucurii puține și multe-amărăciuni,
Ai frămîntat țărîna rămasă din străbuni,
Cu cinste și dreptate; ș'apoî ai adormit —
Acolo în pămîntul pe care l'ai iubit.

II.

Și ce 'ntînsă viață desfășură valea!
Un pîlc de cîmpie cu apă cu luncă...
Spre culmi, asfințitul roșata și-aruncă;
Departa un fluer își tremură jalea...

Se duc spre otacuri domoalele pluguri,
Iar sus colo 'n dîmburi, în clocot, din vii,
Coboară zburdalnic un lanț de copii
In coșuri ducînd bielșugul de struguri.

E-un chiot, un cîntec, o viață pe căl...
Din lanuri vin sure șiraguri de care;
Cireada de vite o apă se pare,
Ce curge în spumă din dealuri în văi.

... Aceiași vieată adîncă, senină,
Se 'ntinde în juru-și acum ca'n trecut:
Pămîntul tău, tată, tresare 'n lumină, —
Tu dormi în mormîntu-ți tăcut!

Movileni.

ION DRĂGĂNESCU.

SONET

O, mater, Terra, mater.

Ți-am smuls și taîna ta cea necuprinsă ;
Întregul tău rotund e azi cărarea,
Pe care noi străbatem depărtarea
Îngustă-a ta, în zări înguste prinsă.

Azi știu că nu e făr' de țărături marea
Și știu că nu-î vre-o altă lume 'ncinsă
- De alte ceruri largi. Tu ești învinsă
De-acești atomi născuți din zbućiumarea

Cătră viață a țărniî și a apeî...
Dar răzbunarea ta ce sdrobitoare-î !
Zmulgîndu-ți taîna ne simțim puterea

Și ne vedem sfîrșitul cit de aproape-î :
Închiși pe veci în greul muritoareî
Țărini, perdut-am cerul, mîngîierea.

C. SP. HASNAȘ.

Din călătoria prin Bucovina și Moldova a păr. Anton Wasniewski

(«ȘASE SĂPTĂMÎNI ÎN RĂSĂRIT» ; 1846)

(Sfîrșit)

Dar să mergem la Dunăre !

Prin străzile înguste, prin bazarul unde se vind tot felul de mărfuri, alerg cu fratele mieu drept la portul ce-l voiî vedea întia dată în viață. Ne-am oprit pe un podmol spațios ce s'a ridicat lângă Dunăre, și ochiî nu s'aû putut sătura de priveliștea atîtor obiecte nouă. La picioarele noastre mărețul fluvîu rostogolia alene talazurile sale legănate. Pe lângă sute de șeicî ce-î tăiau necurmat valurile în cruciș și curmeziș, el mai ținea cîteva zecimi de corăbiî mari de comerț, care se hodinesc acolo parcă după o navigație zbućiumată.

Tot țărmul era acoperit de gloată multicoloră de oameni — mai cu samă Greci și Arnăuți — ce furnicaû tam-nesam în mijlocul zarvei haotice la încărcarea vaselor. Mai la vale de port, într'o depărtare însemnată de oraș, albîa un așezămînt mare cu un turnuleț la mijloc. E carantina moldovenească, unde călătoria veniți din Turcia se opresc patru zile pentru siguranță. În țărmul opus turcesc se pierdea

ochiul în stepele nestrăbătute, acoperite cu trestii și sălcii. Aceste stepe se întind pînă la poalele Balcanului, care-și arăta în depărtare piscurile pietroase. Pe malul drept al Dunării locuiesc în mare parte Tătarii și Cazacii Zaporoeni, fugiți într'acolo. Încîntați de priveliștea fermecătoare, ne-am scoborit pe țarm spre a vedea de aproape corăbiile ancorate.

Cel mai mult mi-a atras atenția, prin mărimea și eleganța sa, vaporul rusesc «Petru-cel-Mare», venit de la Odesa. Și astfel am petrecut ziua întreagă, vizitînd orașul, portul și bastimentele. Pe înserate sosi de la Constantinopol «Lloydul austriac». Iar a doua zi — 5 Septembrie — pe la asfințit stăteam pe bordul vaporului «Baronul Stürmer», după ce am plătit opt galbeni pentru cartea spre Țarigrad.

Eram deodată ca într'un oraș al țării străine mie cu totul. Cîteva sute de persoane de felurite națiuni și porturi furnicaū pe bordul corăbiei, grăind laolaltă italienește, rominește, neogrecește cu larma cea mai vie. Isonul bizar îl țineaū strigătele puternice ale marinarilor italieni ce benchetuaū veseli. Cîțva timp am rămas stingher; mai tîrziu am zărit însă spre marea mea bucurie o față cunoscută și prietenoasă. Era negustorul din Cernăuți, numit Tabacar, care tocmai se ducea la Stambul cu negoțul. A mai fost la Stambul, îmi era deci cu atît mai drag, că era să mă călăuzească și pe mine. După o petrecere scurtă am mers la culcare, dar scurtă a fost și noaptea noastră. Nu mult după miezul nopții ne-a trezit o gălăgie ciudată. Cînd am suit bordul, zece corăbieri ridicaū tocmai ancora, cîntînd italienește: *Son marinaio*. Clopotul așezat pe bord sună a treia oară, mașina începu să gîfiie, corabia se scutură și porni ca un monstru mare, lăsînd în urmă un nour de fum și unde spumegate.

După cîteva clipe dispăru în zare orașul și portul, învălit într'un zăbranic roșatec. Luceafărul puse pe fugă stelele ce mai sclipeau ici și colo ca lumină de briliante prin văzduhuri nemărginite. Aerul era cald și lin, și o liniște deplină stăpînia firea. Numai roțile plioscăiaū în apă și cuvinte de comandă răsunaū prin tub innăbușite: «*Locco alla sinistra! alla destra! aundiritto!*» Cîteva ceasuri mai apoi s'a ivit soarele și a innecat lumea toată într'o mare de lumină. În zare, la Apus, se mai vedeaū vîrfurile Balcanului, învălitate încă în picla ușoară a dimineței — dimineața cea mai frumoasă și cea mai plăcută a vieței mele tomnatice. Dus pe gînduri mă uitam la fluviul mîndru, care a văzut cu cincî sute de ani innăntea erei noastre nenumăratele pilcuri ale lui Dariu, pe urmă ale lui Filip, regele Macedonilor, iar cincî veacuri mai apoi legiunile lui Traian.

Odată cu răsăritul soarelui se revărsă din cabine pe bord o mulțime de drumeți voioși. Circula cafeaua neagră turcească; pufăiau pipele, răsunau doinele.

Împrejurimile ce le treceam erau în cea mai mare parte monotone și posomorite. Malul din dreapta era acoperit cu trestii și răchiți. În depărtare luceau lacurile întinse și mocirlele mari, sălbătice, cu ostroave de mușchiu și dîmburi de barba Sasului. Ici și colo se arăta pe ostroave cite un mesteacăn de baltă pitic ori o salcie ticăită. Malul sting, ceva mai înalt, e mai cu viață. Pe ici pe colea erau împrăștiate pe țărm satele frumoase, împrejmuite cînd de păpușoaie, cînd de pajiști. Pe la nouă, sosirăm la Tulcea. Sosirea o vestirăm cu o detunătură de tun. Vaporul intră într'un sîn spațios, ocolit într'un semicerc mare de malul pietros, pe care e așezată pitorește Tulcea. Am poposit acolo un ceas, în care plutiau hojma spre noi șalupe pline de Turci, de Greci și de Albaneji, negustori ce voiau să meargă la Stambul pentru marfă.

Plecarăm. În josul Tulcei Dunărea se împarte în trei brațe. Am ales cel de mijloc, strîmt ce e dreptul, dar mai comod pentru navigație. Mai jos de Sulina cade în Marea Neagră. Ochiul nostru se perde în spațiul fără hotare al mlaștinelor, trestiiilor și stuhurilor — cuibul lăcustelor ce zburau și acuma într'una dintr'un țărm la altul. Comezurilor acestora le dădeau foc iarna, cînd erau uscate, ca așa să stărpească lăcustele. Puteai vedea atuncia alergînd pe ghiață pisicile sălbătice, lupii, vulpile și alte dihănii.

«Iată-o, marea!» — strigă fără veste Tabacar.

Așa-î. Ne apropiam de gura Dunării mărețe, care, după ce a străbătut aproape o jumătate de mie de mile, pierde aicea în noianul mării. Priveliștea aceasta avea în sine ceva foarte solemn și vorbitor, căci ne înfățișa vii icoana vieții omenești, ale cărei clipe fugare se pierd în abisul fără fund al veșniciei.

I. M. ZATLOKIEWICZ.

PRIETENII

*Plutind neștiutor pe valul mării,
Copil nebun cu sufletul curat...
Cu gîndul măi senin cu steaua zării,
Plapînd și pur — așa te-am fost lasat...
Măntore acum din țara 'nstrăinării
Și te găsesc atît de 'nstrăinat!*

Ce sorți batura nava ta plâpînda,
 Ce vînturi grele pînzele ți-au rupt?
 Și ea, plutind pe marea spumegînda,
 Luptam știind că trebuie să lupt...
 Ci tu visleai c'o mîna tremurînda
 Și nu știai ce unde's dedesupt...

O, dac'ar ști ce stînci ucigătoare
 Gemînd, a fost să trec în calea mea...
 Sa sfarm, vislind c'o mîna zdrobitoare
 Spumosul val ce crud s'apropia...
 Cînd slab și 'nvins de-o clipă trecătoare
 Un fulger viă putere-mi trimetea!

Cînd patimi mari urcau să mă înfrunte,
 Cînd doruri ne'nfelese m'atrăgeau...
 Cu pieptul meă, duram spre șarmuri punte.
 Dorințele 'n adînc se prăbuseau —
 Iar eu păseam spre stîncile cărunte
 Și'n urma mea, furtunile vuiă!

Așa răzbeam — și iată-mă puternic,
 Din luptele cu viața 'nvingător...
 Ca toți ceilalți am fost și eu nemernic,
 Ca toți mișei, gala de omor...
 Cînd fără Dumnezeu, cînd iar cucernic,
 De-apururi sus, în mîna c'un topor!

Știam să lupt; știam că viața 'ntreaga,
 Ca tot ce e, furtună-î și noroc...
 Și mă'ntrebam: — De humă ce mă leuga
 Pîn'mă fărîm cu huma la un loc? —
 — Puterea-mi răspundeam, — puterea'ncheuga
 În sînu-î tot și-î cel mai bun mijloc! —

Și-așa, stăpîn pe sufletul din mine,
 Ușor puteam pe ceilalți stăpîni...
 Minșeam ades și nu-mi era rușine,
 Cînd lumea mă 'nvățase a minți!
 Voiam să'nvăț — de nu la ea, la cine?
 Dar lumea-î mai scîrboasă de cum știu...

Ți-*z* sila cum de 'ntunec rostul vieții —
 Mi-a fost și mie, pîn'am pribegit...
 Mi-a fost atunci în zorii dimineții,
 Cînd amîndoi priveam spre răsărit...
 Și 'ndrăgostiți, prin arbori, cîntăreții
 Cîntaă un imn de slavă, nesfîrșit!

E mult de-atunci și toate se schimbă...
 Frumosi zori ai zilei s'oă pierdut,
 Și numai jalea vîntului de seară
 Cu tristul zvon al luptei din trecut —
 Și numai golul larg ce mă 'npresoară,
 Atîta văd, din cîte-am fost văzut!...

Și-acum, întors din trista pribegie,
 Stăpîn pe-averi, puternic și ne 'nvins —
 Cu pieptul gol de-ori-ce simțire vie,
 Cu sufletul de patimă necuprins,
 La tine vin, să-ți cer prietenie,
 Să-ți cer un dar, eă, vrednicul de plîns!

Vorbește dar și sufletu-mă deșartă,
 Prietin drag și-atîta de străin...
 Cînd nu-*z* un ocean să ne despartă,
 Cînd ochiul meu privește măi senin,
 Tu mă 'ngrozești cu inima ta moartă
 Și zbuciumul ascunsului tău chin!»

*

— Eă n'am nimic, să-ți spun de viața toată,
 Că ce-am visat, de mult se duse'n zbor...
 Fugind mereă de necioplita gloată
 Trăiam visînd un vis încîntător!
 Eram copil. — Ci lumea n'o să poată
 Pastra pe veci un suflet visător!

Ce pot să-ți spun... Lăsat în voia sorții,
 Lipsit de-un braț puternic și 'nțelept.
 Mă zbuciumam cu gîndurile morții
 Și 'năbușeam dorințele din piept,
 Cînd iată c'o lumină 'n roșul torții
 Mi-arată-un drum pe care să mă 'ndrept.

Iubirea! — cu visările 'nstelate,
 Cu veșnicul ei farmec dureros, —
 Iubirea — cel mai sfânt dintre păcate...
 A fost un vis și prea de tot frumos
 Și visurile's toate 'ntraripate —
 Zbură și ea, lăsându-mă pe jos...

Tu-mi știi acum povestea vieții mele —
 Luptînd pușin, pușine-am câștigat...
 Dar am iubit, așa cum numa'n stele
 Amorul peste toate-i împărat!
 Ci — ne'nfrînînd simțirile rebele,
 In loc să lupt în viață — am visat!

Pierzînd ce-avui mai scump în astă lume,
 Pe cer vedeam un singur negru nor —
 Și stam pierdut în haos, fără nume,
 Departe de-un amic rătăcitor —
 Dar iată că din valurile 'n spume
 Răsari — din lupte grele 'nvingător!

Tu n'ai visat, tu te-ai zbatut cu valul, —
 Tu n'ai iubit, stingînd simțirea'n scrum —
 Vîslînd mereu, aveai drept țintă malul,
 Prin stînci cătai să poți afla un drum
 Tu ți-ai vjubs în fine idealul...
 Prieten drag, cît ești de plîns acum!

Ea n'am luptat cu valuri inamice,
 Și n'am trecut în zbucium mări și țări...
 Iar de-am visat, mă simt acum ferice,
 Și dacă-om plîns în triste aiurări,
 Ea am un piept și-o inimă aice,
 Și'n inimă comoara de visări...

Ramîi, ramîi prietîne, cu mine...
 Și 'nvața iar iubirea s'o 'nșelegi;
 Nu stapînînd vei face 'n lume bine,
 Puterea nu'mblinzește nici pe regi, —
 — Ci tu'mi descoperi zărilor senine:
 Iubirea-i doar enigma vieții 'ntregi!

N O T E

Trăsura urcă greu la deal. Șoseaua zgrunțuroasă, plină de gropi, făcea să trosnească arcurile vechi, isbindu-ne cînd într'o parte cînd într'alta. Caii se opintesc, întind gîturile și loviturile biciului curg grele peste pielea roasă a bietelor gloabe.

— Nu mai bate caii așa, Avrum, strigăm noi jidanului de pe capră.

— Dacă nu trag, răspundea el necăjit.

E o dimineață posomorită. Neguri cenușii plutesc deasupra cîmpului. Vintul rece și umezeala ne fac să tremurăm în mîntălile noastre. Lanuri de porumb se întind nesfirșite cît ține zarea. Peste puțin ridicăm dealul cel mare din preajma orașului care a rămas în urmă cu căsuțele lui tupilate și sărăcăcioase. Ne lăsăm tot la vale prin marginea huceagurilor din Văculești. În drum nu întîlnirăm țipenie de om. Melancolia acestei zile ne-a cuprins sufletele; amîndoi prietenii stăm tăcuți, parcă ne-am gîndi la același lucru. Cu cît innaintăm drumul devine mai greu. Trecem în fugă pe lingă cantoanele sărace, iar pe sus nourii deși zdrențuroși, se duc grăbiți. Cînd să eșim din Văculești, o ploae rece, deasă, începe să cadă de sus. Jidanul grăbește caii, pe cînd picăturile de apă răsună înnădușit pe bîrdiful trăsurei.

— Zorește, strigă prietenul meu, jidanului, și să te oprești la cantonul numărul patru.

În căsuță e frig, miros greu și o sărăcie de nu știi ce să crezi de oamenii aceștia.

— Da poftiți, stați jos, îngină femeea.

Ne rezemăm de ușă. Prietenul meu scoate o condică, se uită în lăuntru, pe urmă întrebă :

— Unde-î Gheorghe ?

— Pe linie, domnule inginer.

— Iacă, v'am adus leafa...

Vorbele acestea fac pe femeie să caște ochii mari.

Mă uit la dînsa și mă cuprinde mila. O față slabă, gălbicioasă, un păr rar, roșietic. Ochii sclipesc ca două lumini întunecate. E cu picioarele goale și pe dînsa poartă niște trențe. În tindă, aruncate în neregulă, cite-va oale. Un purcelaș, mic și slab ca o miță, mușlește în colț.

— Știu că ai fost bolnavă, Catincă, spune inginerul, acumă ești bine ?

— Mai bine, domnișorule, răspunde dînsa.

Prieterul meu scoate din buzunar un pumn de franci și începe a număra. Femeea se uită lung de parc'ar voi să-î mănince.

— Cinci franci v'am dat rîndul trecut...

— Așa-î, domnule inginer.

După ce isprăvește de numărat, femeea ia banii și dă să-î sărute mîna. Plecăm. Ploaea s'a mai potolit. Nourii tot aleargă grăbiți.

Ici-colo un petec de cer albastru ne umple inimile de speranță.

Pămîntul negru îngHITE cu nesaț picăturile apei. Pe miriști și pe frunzele popușoilor plutesc boabe mari de apă. Zărim în curînd și pădurea dela Adîncata; revărsată pe o coastă, e îmbrăcată în vâlul alb al negurilor cari se ridică.

Pe la prînz ajungem în Adîncata. Satul e așezat într'o vale, înconjurat de păduri de mestecăni; e mare, frumos, cu căsuțe albe... acum în lumina soarelui, după ploaie, păreții aceștia parcă rid de bucurie.

Cît ținem șoseaua, e bine; dar cum intrăm într'o hudiță, roțile s'afundă în mocirlă pînă la osie. Scăpăm cu greu de acolo și ne oprim în fața unei porți înalte, cu doi brazi în față... Cum pășim pragul, un dulău ne și ia în primire, arătîndu-și colții albi.

— Acasă-î părintele ?

— Acasă, răspunde un argat.

— Da, poftiți înlăutru, zice cucoana preoteasa, ivindu-se în ușă.

Pînă să ne scoatem mîntălile, iacă și Sfinția sa.

— He, he, he, bine-ați venit sănătoși.

— Bine te-am găsit sănătos, părinte !

Părintele, într'un cojocel scurt, cu ciobote 'n picioare, cu o căciulă de oaie în cap de par'că nici n'ar fi un slujitor al altarului, se uită la noi bucuos.

— Nicî nu mă așteptam să veniți, zice el.

Intrăm în odaia curată, cu covoare de casă. Cucoana preoteasa, o femeie 'naltă, slabă, stă puțin pe urmă, cheamă pe părintele în săliță și-î șoptește ceva. În urmă ne luăm de vorbă de una, de alta; părintele ne spune cu cît greu a scos din sat pe un jidan care se pri-pășise aici și storcea lumea; cum a înființat banca populară și cum și-a rînduit o vie și un rîmnic la gospodărie.

După ce mai cinstirăm cîteva păhărele de rachiū, iacă și cucoana preoteasa, poftindu-ne la masă... Pe cînd mîncăm, părintele spune mulțime de întîmplări, care de care mai cu haz.

— Părinte, mai lasă oamenii în pace să mănince, zice cucoana...

Părintele ride 'n barbă, se uită la noi, duce lingura la gură și nu se lasă.

— Eî, dar pe cînd eram în poliție !

— Cum, părinte, ai fost și în poliție ?

— Vezi bine c'am fost !...

— Și cum asta ? întrebăm noi mirați.

— Apoi cum, spune el... Eu după ce am făcut patru clase de seminar am intrat în oaste... Apoi când m'am liberat, m'au numit sub-comisar la Tulcea. Am stat eu în poliție și dac'am văzut că nu-i bine, am intrat din nou în Seminar.

— Și-ai putut intra ?

— Vezi bine, dac'am căpătat dispensă regală... Acolo la Tulcea era să fac cunoștință cu hoțul cel mare Licinsche.

— Părinte, și era să te cunoști cu Licinsche ?

— E heî, de citeori... dar numai într'o seară era s'o pătesc. Atunci mă pusem la pindă, pe o noapte întunecoasă să-ți dai cu degetele în ochi. Vă spun drept că mare noroc am avut de nu m'a împușcat hoțul ; de atunci nici nu m'am mai pus la pindă.

Nu isprăvi bine părintele vorba, când auzirăm pe cineva în sală scuturându-și ciobotele. Ușa se deschise și un om roș, cu mustățile mari, cu o înfățișare de bețiv, intră înlăuntru, aplecându-se către cei de față.

— Ai venit să mergem ? întrebă inginerul.

— Da, domnule Inginer.

Maî cinstirăm cite un păhărel de vin, apoi după ce un argat puse caii la trăsurica popei, pornirăm.

Un soare cald ușa acum drumul. Șiroaale se scurgeau prin șanțuri. Innaintea noastră se întindeau lanuri de griu care dădeau în copt. Peste puțin intrarăm într'o pădure de mesteacăn.

Copacii păreau văruiți pină la trunchiuri, iar frunzele verzi, fragede, pline de boabe de apă, supt razele soarelui aveau sclipiri de diamante. Păsările cîntau bucuroase și pădurea se înveselia. Curînd scoborîrăm la vale, cotirăm pe un drum umblat, ne ridicarăm iar la deal, pe cînd Burdujenii, cu gara lui roșietică și mare, se deschidea tot maî mult vederii. — Cînd ajunserăm sus, o priveliște și maî măreață se deschise innaintea ochilor. Prin valea aceea mîndră și largă, apele Siretului se desfăceau albastre în preajma cetății lui Ștefan, care acum, cu turnurile ei înalte, strălucia în bătea soarelui.

Pe virful dealului în drumul ce făceam, nu se vedeau decît mobile de piatră așezate cu multă rînduială. — Aici erau carierele. — Păreau niște mici redute, pe cîmpul acela verde. Alături, la cițiva pași, pămîntul era de curînd săpat și în dosul mobilelor, țeranî cari lucrau grăbiți : Uniî luau pietrișul cu roaba, alții îl aruncau într'o pinză de sîrmă, alții îl strîngeau grămezi. Erau și bătrîni și tineri.

Îmbrăcați prost, cu picioarele goale, cu fețele îndurerate de suferință. La vederea inginerului, ei se opriră din lucru, scoaseră căciulile din cap, uitându-se cu frică la omul datoriei.

Picherul scoase o ruletă, o desfăcu și s'apropie de inginer, foarte însuflețit :

— Pe care s'o măsurăm, domnule inginer ?

— Iacă, pe asta, zice el, arătînd o movilă.

Cei doi luară fișia de cite un capăt, s'apropiară de movilă, o măsurară. Țăranii se uitară tăcuți, lucrînd înnainte. Apoi cînd inginerul se depărtă, șoapte încete porniră de la unul la altul.

Cei doi, după ce mai merșeră citva, se opriră în fața unei gropi. În mocirlă, cu picioarele goale în apă pînă la genunchi, lucra o altă ceată. Loviau acolo în întunec, cu cazmalele în pietriș, dărîmînd malul.

Picherul s'apropie, începu să dea din mîini, arăta groapa, făcînd socotelii... Cel-lalt asculta tăcut și numai din cînd în cînd dădea din cap sau scunea cite-o vorbă. — Oamenii din lăuntru, lăsară cazmalele, își ridicară capetele ; dar în clipa aceea se auzi glasul furios al picherului :

— Ce nu lucrați, leneșilor ?

Un murmur pătrunse printre rînduri ; își luară cazmalele, începînd să lovească. În același timp se văzu venind spre inginer o ceată de țărani... Aproape, se opriră cu capetele descoperite, neîndrăznind să zică ceva.

— Ce vreți voi ? întrebă inginerul.

— Sărutăm miinile, măria voastră, apoi să ne ertați îndrăzneala, că dă, da tare-î mult cite-o movilă de om.

— Cum, e mult cite-o movilă ?

— Da, cucoane ; să le facem mai scurte.

— Nu vă potriviți, strigă picherul. Sînt niște leneși, parcă nu-î cunosc eu ?

Țăranii se uitară lung în ochii picherului. Pe dată din groapă începură să se ridice alte cete de lucrători, apropiindu-se unul cite unul. Cîțiva le eșiră înnainte, le șoptiră ceva, apoi de odată cei din ceată începură a vorbi mai tare ; din gălăgia celor de față, s'auzi din nou o voce :

— Să ne faceți dreptate, cucoane ! Gîndiți-vă că venim de cine știe unde, că muncim prin ploaie ca vai de noi, pentru prestație, doar nu sîntem dobitoace.

— Și ce să vă fac eu ?

— Să ne faceți movilele mai scurte.

Picherul, la auzul vorbelor, sări din locul lui parcă ar fi fost gata să-î lovească.

— Tu să nu te-amesteci, strigă inginerul.

Apoi întorcîndu-se spre cantonierii, îi chemă la el și le porunci s'aducă două prăjini. S'apropie de o movilă, începu s'o măsoare: tăie marginile movilei și-o mai măsoară iar, însemnînd lungimea, pe prăjină. Oamenii se îngrămădiră, privind.

Pe urmă măsurară în înălțime și iar însemnară.

— Iacă atîta are să vă fie movila, de azi înainte; vă mulțumiți?

— Să trăiți, domnule inginer, să vă dea Dumnezeu sănătate, — strigară toți bucuroși și se depărtară.

După ce lucrurile se liniștiră, inginerul s'apropie de picher.

— De ce te'nfuriași așa? Iaca, cu blindețe faci mai bine cu. ei. N'ai văzut cum i-am luat eu? Le-am scăzut în lungime și le-am pus în înălțime.

Picherul începu să ridă mulțumit.

Intr'un tirziu plecarăm tot pe aceleași drumuri. Era în amurg. De pretutindenă neguri cenușii se lăsa pe văi, pe dealuri, îmbrăcau pădurile.

Nu știu de ce tăceam, de ce aveam o greutate pe suflet...

Cînd aproape de Adincata, inginerul, care tăcuse și el tot timpul, s'apropie de mine șoptindu-mi.

— Ai văzut cit sufăr bieții țărani?

Mă uitai în ochii lui mirat... El îmi înțelese gîndurile și cu oarecare tristețe în glas, îmi spuse:

— Ce să le fac? Și mie mi-e milă: dar dacă așa-î legea!... Apoi, ca vorbindu-și singur: »Știu eu ce se lucrează aici. Dar cui să spuî? Dacă picherul e feciorul directorului de prefectură!...»

În curînd intrarăm în sat.

NECULAÎ DUNĂREANU.

JEAN DIÎN BRUSTURENI

III.

*Cu flori împodobita e grădina
Ce 'mprejmuește casa boerească,
Sortita astăzi ca să conăcească
Un om ce parcă i-a adus lumina...
Pe fiecare creanga, albul flutur
Colindă 'n noua lui împărăție, —
Și vîntul cînd ușor și cald adie,
Copacii încărcați de flori se scutur.*

Pe jos acuma' e pestriș covorul,
 Din iarba verde și din alba floare ;
 Grădina toată e în sărbătoare
 Si 'n ciripiri măestre cîntă corul.
 O armonie sfîntă e în toate,
 În farmecul neîntrecut al firii,
 Izvorul vieții pline, al iubirii,
 Iscoditor de-atîta bunătate.

Clotilda și «Laroche» înaintea,
 Zîbind mereu, în vesela grădină,
 Cu flori și cu cîntări de pasări plină,
 Si fericiți ca'n alte lumi visează...
 Ce minunat e cîte-odată visul !...
 Atuncia lași de-o parte tot paharul
 Din care beî neconținut amarul ;
 Iar porțile-î deschide Paradisul.

«Laroche» îngîmă vorbe 'n franțuzește,
 Dar nu le țin pe toate bine 'n minte, —
 Si mă iertați că sfintele cuvinte
 Încerc să le traduc în romînește.
 Cam îndărătnică mi-î culezanța,
 Ca-î prea greoaie limba romînească ;
 Dar tata n'a putut ca să mă crească
 Supt ochii unui profesor din Franța.

Pacat ! De ciudă'mî tremură penișă,
 Si tremur eu cînd scriu aceste rînduri,
 Si plin de 'ndurerare cad pe gînduri,
 Ca-s măi pre jos de cît madam «Chirișă».
 Dar ce să fac ? Acuma voi începe
 (Si mă cuprind, mă zgudue florii
 Ca mă vor rîde strașnic celitorii !).
 Ca să traduc cum m'oi putea pricepe.

Spunea «Laroche» : «Clotilda mea iubita,
 «Tu poți să-mi faci vieța mea întreaga
 «Să-mi fie scumpă și nespuse de dragă
 «Si măi presus de toate fericită.

«In glasul tău e-o blîndă armonie,
 «Ce curge 'n sufletu-mî în valuri line,
 «Cînd blîndă stai alaturea de mine, —
 «Si asta-î cea mai mare bucurie!

«Vezi, primăvara-și înflorește macii,
 «Iar codrul se încheie de verdeață,
 «Si roua cade'n mîndra dimineață
 «Si roade multe nasc acum copacii...
 «Mi-î inima cuprinsă de tristeță,
 «Că țara mea e prea în depărtare ;
 «Dar lîngă tine simt o 'ntorcare,
 «Un gînd frumos de caldă tinereță.

«Mai tare mult ca dragostea de țară,
 «Ca dragostea de neam, — iubirea este,
 «Iubirea fermecată ca'n poveste,
 «Ce n'are nici răgaz și nici hotară.
 «Apropie-te dar cu drag de mine ;
 «Pe noi să-și scuture omătul merit,
 «Să ne cunune 'n toiul primăverii,
 «Ca să ne umple sufletul de bine».

«Laroche» ar fi vroit acum să 'nceapă
 Să spue multe în avîntu-î mare,
 Pornit din sufletu-î cu 'mbelșugare ; —
 Dar nu avea un om ca să-l priceapă.
 Clotilda nu 'nvățase franțuzește ;
 Iar ochii ei, în strălucire vie,
 Priveau cu o nespasă bucurie
 Cum omul tînar și frumos, vorbește.

Ci dragostei nu-î trebuesc cuvinte ;
 Dar totuși ar fi vrut să înțeleagă
 Iubirea cea care se încheagă, —
 Deci l-a lăsat să spue înnainte.
 E greă grozav aproape 'ntodeauna
 Cînd nu pricepi pe cea ce vorbește ;
 Dar parcă sufletu-și se 'nveselește
 Cînd înțelegi din zece vorbe, — una.

S'aă măi primblat încolo și încoace,
 Aă stat și jos la umbra răcoroasă,
 («Laroche» măi îndrăzneț, iar ea sfoasă),
 Pe cînd răzduhul se 'ncălzea în pace...
 Așa e 'ntotdeauna: cald, Aprilul!...
 Dar cînd sosi spre timp de sară 'n zare
 Un zîmbet aurii pornit din soare, —
 S'uaă despărțit căci i-a «găsit»... copilul.

Cu vremea care curge 'n fund de noapte,
 Se tot strecoară liniștea sfințită,
 În care-adoarme lumea obosită;
 Iar vînt ușor își spune basmu 'n șoapte.
 Clotilda, singurică în odae,
 Gîndește-se acum asupra vieții,
 Și-î pare că s'apropie păreții,
 Și parc'o mustră Sfîntul Nicolae.

Duios își amintește despre toate, —
 Senina vreme din copilărie,
 Cu rîs, cu jocuri și cu bucurie,
 În cea măi fericită bunătate.
 Atunci era a preotului fa'a,
 Cu haine noi de-apururea gătită,
 În vorbe și'n răspunsuri iscusită,
 Isteașa, resela și alintată.

Își amintește vremea trecătoare,
 Cînd un boer bogat veni s'o iee,
 S-o facă fericita lui femee,
 Cum sînt puține azi supt caldul soare.
 Și plînge mult cînd ea își amintește
 De soțul ei ce l-a 'nghițit mormîntul,
 Să 'ngrașe vermi ce scormonesc pămîntul, —
 De omul care astăzi putrezește.

Dar iute peste toate-î trece gîndul,
 Căci toate cele ce aă fost odata
 Perdute sînt în vremea 'ntunecată, —
 Și timpului de azi îi vine rîndul...

.....
 În camera vecină-î profesorul,

Venit din țara cea îndepărtată, —
 Și nu pricepe cum așa de-odată
 I s'au născut și dragostea și dorul.

In vorba lui «Laroché» e numai miere,
 Și-i tremură, când povestește, glasul,
 Ușor și cu măsură-și face pasul,
 Și 'n ochii lui e numai mîngîiere.
 Clotilda cade 'n supărare-adîncă
 Și parcă inima i se usucă:
 Ca vorba lui nu poate s'o traducă, —
 Și-i pare rău că s'a născut Romîncă...

ALEXANDRU GH. DOINARIU.

DIÎ DRAGOSTE

Intr'o zi de toamnă tîrzie, cu soare luminos pe cîmpuri aurii, cu floricele răsărite sfoase la adăposturi, cu iarbă fragedă prin locuri nebrumate, plecase Olga Crainic la București, să învețe carte la școala cea mai mare.

«Că, vezi D-ta, dacă nu e zestre, barim să-și facă și fata un căpătiu pe lumea asta»...

Așa spunea mama ei vecinilor, cînd eșiau Duminica în poartă și se apucau la tăinit.

Biata cocoana Profira, de o săptămînă tot pregătea lucrșoarele fetei. Să ia aia și ailantă, ba să ia și o glastră, că știe dumneaei, că-î place, s'o aibă acolea la fereastră. Cînd s'o uita la ea, să-și aducă aminte de rîndul de flori de pe pălimarul casei și de mirosul lor bogat, cînd vîntul de seară leagănă frunzele.

Au strîns din toate cîteva și s'au trezit cu geamantanele doldora, iar la cufăr s'au căznit mult, pînă să aducă coperișul la loc. Și, cu multă vreme înainte, cufărul lustruit așteaptă ceasul plecării, iar geamantanele poartă comoara de nimicuri scumpe ale unei fete care se duce departe.

Cocoana Profira era deprinsă cu drumurile Olguții. De șapte ani de, zile, la fiecare început de vară, domnișoara Crainic se ducea la Pitești să dea examen la liceu. Sta aci cam preț de trei săptămîni și venea iar acasă, la Cîmpulung, lîngă mămica ei, care o primea plîngînd de bucurie și o săruta pe amîndoi obrazii, ca după cine știe ce lungă despărțire.

Acum era un drum departe într'un oraș necunoscut și, dacă n'ar fi avut cocoana Profira un frate al dumneaei pe strada Izvor, aci, cum treci cheiul Dîmboviței, cu greu s'ar fi înduplecat să-și arunce fata în noianul acela de lume amestecată.

Numai după ce i-a răspuns fratele său, că nepoata Olguța va avea loc în pensionatul «Sfinta Elena», unde o să fie pază bună și îngrijire părintească, că o așteaptă în gară, dacă i-o telegrafia ora sosirii, cocoana Profira a ramas împăcată și într-o dimineață și-a petrecut fata la gară, i-a mai spus odată ce și cum să se poarte, i-a fluturat din batistă, și a rămas așa, uitindu-se în urma trenului, pînă s'a pierdut dunga de fum alburiu printre frunzele înroșite ale prunilor.

La întors, drumul i s'a părut mai lung. Ostenise și o ținea așa un nod în capul pieptului. Ciinele i-a eșit dînd din coadă înaintea și parcă vrea s'o întrebe, de ce vine singură. Era pustie casa și «dumnealui» privea mai trist din ramul poleit, așezat lângă oglindă.

Nicu Crainic fusese un om și jumătate în vremea lui. Cît a fost judecător de ocol, îl știa o lume și nu se putea apropria buclucașul cu mițuială de casa lui. El cunoștea numai buna dreptate, s'o împărțească, cum l-o tăia capul și cum i-o fi luminat Dumnezeu mintea. Incolo? Ce-o fi să fie!

— Am un singur copil; fată mi-a dat Tatăl ceresc, să-mi trăiască! O s'o dau la minte să-și câștige și ea o piine.

Făcea el planuri fel și chip, dar de la o cercetare la țară pentru distrugere de hotar, s'a ales cu o răceală zdravănă, care l-a doborât, om în putere, cum era el.

I-a rămas cocoana Profira văduvă și copilița printr'a doua de gimnaziu, internă la pension la madam Popescu în Pitești. De-atunci cocoana Profira a oprit fata acasă, să-i ție de urit; o trimetea doar în fiecare an la examen.

Sclipiua, din ce da Dumnezeu, făcea cum putea și ținea casa din pensioara de 102,17 lei. Plătea taxele de examen și cumpăra fetei de rochie să fie și gătită pe cît era de frumoasă.

Noroc că la București s'a găsit pensionatul acela Sfinta Elena și așa nu trebuia cheltuială mare. Domnișoara Olga Crainic, studentă în anul I: la facultatea de litere, da lecții de română la cursul liber și-și vedea de învățatură la Universitate.

Cînd s'a dat jos pe peronul gării din orașul acel mare, dintru'ntîiu i-a fost frică. Dacă s'ar fi rătăcit telegrama și n'ar veni nenea Iorgu la gară? Ce s'ar face ea singură în atîta lume?

— Bine-ai venit Olguțo!

Și două brațe o coprind de mijloc.

Lumina din globuri prinse pe stîlpi înalți colora trăsurilor, care se strecurau lin, lăsînd să cadă în tact tropăitul copitelor late. La întîlniri de străzi răsunau clopotele tramvaielor; cite un automobil își făcea loc iute, sforăind prin mulțime și afumînd zidurile, și Olga Crainic intra într'un oraș nou, cu viață zbuciumată și cu odihnă din economie.

La pension a fost foarte veselă directoarea, cînd a văzut-o. O fată potrivit de înaltă, cu părul mătăsos, cu fața albă ca Madonele din tablouri, cu ochii negri, sprîncene stufoase și cu un fel de dulceță copilărească în glas, de-ți venea să stai zile de-a-rîndul la vorbă cu ea.

În dimineața aceia de prima întâlnire, cum sta ea acolo cu unchi-său în cancelarie și povestea «că și-a lăsat mămica singură și atît-î e pînă la Crăciun, să se ducă acasă...», directoara a ascultat ce-a ascultat, apoi a început să-î lăcuiască ochii în lacrimi.

— Draga mami! Lasă că și la noi o să fie bine! Să faci pe zi două ore de clasă, să umbli la Universitate, seara să vii sus la noi să măi stăm de vorbă, ne măi cîntă o fată ceva. Mi-e foarte dragă, domnule Iorgu, uite cum seamănă cu Lenuța mea, nu-î fie de potrivă!

Aci doamna directoare se grăbește să-și scoată batista, zvîntă două lacrimi de dorul celei moarte de curînd și se urcă la dormitoare, să arate fetei, care-î căzuse deodată la inimă, odaia ei pentru vreme de învățatură.

II.

Draga mea mamică,

O săptămîină de cînd am sosit în acest oraș mare, fermecător de frumos. Acum vreau să-ți scriu măi mult, așa cum îți place matală, pe o scrisoare de patru pagini.

Măi întîi gara nu măi este ca la noi. Aici e acoperită și trenul la intrare merge ca într'o casă. Pe urmă să vezi lume peste lume. Hamali bătrîni cu șepci brodate, cocoane cu pachete grele în mîini, cățeluși de lux purtați de sforicele, oîțeri... și multă zornăială pe peronul, care are loc anume pentru eșire, să nu se încurce mulți vizitatori.

Pînă să ajungem la unchiu, am trecut în trăsura pe Calea Victoriei, cea măi frumoasă stradă. Închipuește-ți, dragă mămico, bulevardul nostru dar fără pomi, cu case mari de o parte și de alta, cu prăvălii scumpe, de la geamurile cărora lucesc mîndru mărfuri puse spre ispitire, cu lumină dulce de gaz prin felinarele dese, cu tropăit de căi pe pavaj de asfalt și cu o lume elegantă și fudulă, care se plimbă în sus și în jos, uitîndu-se în oglinzile mari și potrivindu-și blănurile luxoase peste umeri.

Școală mea de-acuma, Universitatea, e o clădire mare pe bulevardul cu tramvai electric. Dacă vii aci seara, așa cam pe la toacă, n'ai loc să te cîrmești de atîta îmbulzeală. Fete gătite elegant — studente vechi — să le vezi cum rîd cu băieții și cum petrec de frumos vorbind între ei. Din coridoarele de la intrare dai în sălile de curs, unde vorbesc profesorii.

Zău așa, mămico, mă gîndesc eu ce bine ar fi să vii odată la mine și să mergem amîndouă în sală. Am s'a pe scaune în fața băncilor și eu aș fi mîndră să stau alături de matală, care mi-ai fi cel măi puternic sprijin. Am văzut și eu alte fete cari vin la cursuri cu mamele lor.

De atîta mulțime de tineret, încăperea se încălzește curînd și fetele încep să-și facă vînt cu caete, cu batiste, sau cu vre-o revistă cu foile abia tăiate.

Pînă la intrarea profesorului măi vorbesc așa între ele și se uită fix spre ușă, cînd e să apară cineva: o figură cunoscută la salutul căreia

trebuie să răspundă surzind odată cu uşoara înclinare a capului, sau vre-un tip nou, despre care îşi dau coate, întrebându-se cine să fie.

Iar noi, cele de curând venite, ne retragem pe băncile mai din fund şi învăţăm d'acolo, cum se câştigă înţelepciune şi curaj de a înfrunta privirile mulţimii, ca să nu mai plecăm intrare şi să te aşezi chiar pe scaunele din faţă.

Seara de multe ori vii cu alte fete cam după şapte acasă. Totdeauna directoarea îngrijeşte să ni se oprească mâncare şi are pentru mine o nespuse de prietenească privire. Sus, la etaj, în soba mea mai pun două, trei lemne, închiz uscioara, întrerup cititul ca să mai potolesc duduirea flăcărilor, mă culc uşoară, fericită, şi adorm gândindu-mă la matală, dragă mamico, şi la viaţa împăcată din oraşelul nostru.

Adă, Doamne, mai repede vacanţa!

Te sărută de mil de ori

OLGUŢA

III.

Azi se obişnuia cu un lucru din noua viaţă, miine cu altul; fugea vremea şi repede de tot treceau ceasurile de lectură în sălile de bibliotecă.

Zilele de lucru cu ocupaţie pentru fiecare vreme făceau loc pe nesimţite Duminicilor de uşurare, când putea domnişoara Crainic să întîrzie peste ora şapte în căldura patului, să se gătească mai cu grije şi să nu mai intre în inimă viforul lecţiilor de făcut şi al cursurilor de preparat.

Atunci se ducea la biserică, cum îşi făcuse obiceiul de când era mică, asculta sfînta slujbă şi se ruga în minte la Dumnezeu, să-î facă parte de noroc.

După prînz se ducea la o colegă bogată din Batişte. Familia o primia cu toată dragostea şi fetele se iubeau din întreaga căldură a două inimi care s'au înţeles deodată. Cîntau la pian, vorbeau de cărţi noi, făceau planuri de viitor şi de la o vreme porneau amîndouă pe stradă vesele, strălucitoare de frumuseţă, ţinîndu-se de braţ şi vorbind la întrecere cine ştie ce nimicuri de seamă.

Gulerăţii blănuţi, înfoiaţi în hainele calde făceau paşi în cadentă, bătînd trotoarul cu ghetele botoase, se opreau în loc şi se uitau provocător la cele două porumbiţe zglobii.

Fetele ţineau drumul lor înainte. O plimbare pe calea Victoriei, o înghesuială de la Ateneu pînă în Bulevard, unde se deschidea iar drum larg cu pomi trişti la apropierea iernii.

Seara rămînea la masă la colega ei, domnişoara Olmazu, şi se duceau la teatru împreună cu doamna Olmazu, văduvă, trăind dintr'o moşie arendată. Olga Crainic a văzut astfel pentru prima dată o sală mare de teatru, cu policandre pe sus, cu lumini colorate la loji, cu parfumuri împrăştiate pe toalete scumpe, cu scenă cuprinzătoare, pe care se închipuia deosibit de frumos şi pădurea cu întunericul brăzdat de luminişul fulgerului şi

marea liniștită cu corabia care lasă malurile, căderea zăpezii și pajiștea verde împrejurul unui izvor.

Trăia ca într'o lume străină, cînd se porni puterea gazului de luminat și se ridică măreț, domol cortina de peste lumina bogată a scenei transformată într'un fel de palat al zeilor.

Dacă era operă, toată seara rămînea nemișcată, se îmbăta de farmecul notelor și simțea o căldură dulce în vine, cînd unul din orchestă zicea încet preludiul la «Adio del passato».

Prietenele ei o aduceau în trăsură pînă la poarta institutului și atunci Olga Crainic adormea îngîmînd încet frînturi din melodiile rămase în minte. Peste noapte se visa făcînd vizite cu mama ei în case bogate, ascultînd muzică de ingeri pe maluri înverzite, ori vorbind cu băeți eleganți în saloane de lumea mare.

Acum, cînd era zi de sărbătoare, și fata din casă se obișnuise să se ducă să deșchidă la intrare și să răspundă veselă cu «sărut-mîna» la înclinarea drăgălașe din cap a domnișoarei Olga.

— Ce fac cucoanele, Cati?

— Ce să facă, domnișoară, vă așteaptă pe D-voastră. Încă spunea domnișoara Amalia, că azi ați cam întîrziat.

Cum făcuse de atîtea ori, se duce drept la ușa salonului, o deschide curajos, cum face omul la casa lui și are vreme să zică doar: «bună...»

Un străin i s'a arătat drept în față, pe scaunul de lîngă pian și biata simțea cum s'a ridicat sîngele în pelița obrazului. Să fie ea așa de nebunatică! Cine știe cine o fi domnul acela și ce o să zică de purtarea ei de copil zburdalnic.

Amalia se scoală în grabă, o sărută pe obrazul rece și o apucă de braț — Vere dragă, uite pe cea mai bună prietină a mea, domnișoara Olga Crainic, studentă la litere. Vărul meu, Codreanu!

Trecînd formalitățile astea, care au cîte odată fiori de surprindere și neînțelese mișcări ale sufletului, Olga s'a așezat lîngă doamna Olmazu, care își făcea o jucărie socotindu-i încheeturile degetelor.

Amalia sta lîngă vărul-său de cealaltă parte a pianului, și a început iar vorbirea, cu treceri de la un subiect la altul, cu reveniri, cu întreruperi pentru aflarea amănuntelor de ocazie..... așa cum se poate strecura o convorbire într'un după-prînz de la sfîrșitul toamnei, cînd poartă vîntul pe stradă frunze moarte, cînd vine de cu vreme întunecul rece, cînd e cald în casă și te legeni pe scaune moi, scaldat în lumina albă a poli-candruului de gaz aerian.

Codreanu, băiat bun, cu toate că fecior de bani gata, întors de curînd de la Paris cu diploma de licențiat în drept, tînăr ca de douăzeci și trei de ani, avea mișcările așezate ale omului matur, care a cunoscut multe. Nu purta gulere estravagante și nici haine tăiate în clopot. Lăsa altora grija să-și pocească ochii cu cîte o sticlă rotundă, purta părul tuns mărunt și nici n'ai fi bănuît că flăcăul cu mustăcioara ca spicul grîului,

cu obrazul curat, cu ținuta așa de modestă, era stăpînul unei averi care apropia jumătatea de milion.

Rămas de mic orfan, crescuse supt îngrijirea doamnei Olmazu, care își resfrîngea asupra lui o mare parte din iubirea ce o aŭ mamele, doritoare de a fi avut un băiat din sîngele lor. După isprăvirea liceului în țară, se dusesese în tovărășia altora, să învețe mai departe la Paris.

Acum se întorsese definitiv și tocmai povestea întîmplării din ultimul an, cînd a fost întrerupt de venirea domnișoarei Crainic.

Doamna Olmazu se grăbește s'o introducă în subiectul convorbirii.

— Știi, Olgușo, nepotul meu a venit numai de două zile și ne spunea cîte ceva din drumul lui. Hai! ia mai spune, Puiule!

..... Cînd am ajuns, știam mai dinainte pe unde să dau, unde se găsesc birjile, cum se strigă: Cocher! și-ți răsar doi trei în cale. Nu mă mai minuna măreția caselor, împodobirea cu statuî la întîlniri de străzi, lărgimea bulevardelor cu lume multă, graba cu care treceau lucrătorii în bluze albastre, beau iute absint «pour quatre sous» și porneau iar la fugă; ai fi crezut că s'a aprins vre-o fabrică.

Am tras tot în cartierul latin, unde știam seama mai bine și pe urmă în lumea aceea străină, te îndeamnă ceva parcă să stai cam printre ai tăi. Dar anul ăsta m'am scîrbit așa de mult de Romîniî noștri, în cît am căutat totdeauna să mă feresc de ei acolo.

Inchipuiți-vă ce mi s'a întîmplat! Vine unul din București, chip fecior de general și-mi spune că ar vrea să ia casă alături de mine în apartamentul închiriat de doamna Irelle, o biată bătrînă care se ținea din asta: da odăi mobilate, și: primea studenți în pensiune.

Ce face tînărul meu compatriot? Stă două luni pe băutura și pe mîncare, fără să plătească un ban și odată spune gazdei că trebuie să facă o călătorie spre sud, trebuie să se întilnească la Marsilia cu tatăl lui. O să-i plătească, să n'aibă grije! Că, uite, rămîne bagajul aci. El ia numai un geamantan cu rufe.

A lăsat, nu e vorbă, cufărul cu vre-o două pietre înăuntru și cînd l-am întilnit pe Avenue de l'Opéra, peste vreo zece zile, era cu o damă la braț și s'a făcut că nu mă vede. Cînd își aduce aminte de el biata Irellă, uită că și eu sînt din țară și începe să sudue: Ah! sacrés Roumains!

M'am împrietenit cu un Polonez, un blond frumos, amator de muzică, visător și nespus de inteligent. Citise pe cronicarii lor și avea unele cunoștinți temeinice despre Moldova noastră. Cu el umblam foarte mult și omul ăsta nu știu cum, mi s'a lipit de suflet. Mi-a povestit o dragoste a lui cu fata unui moșier scăpătat, mi-a arătat scrisorile ei. Spunea c'o să mă cheme și pe mine la nuntă. Mi-a spus multe-multe. Mi-a criticat boerimea lor leneșe și istovită, care se aseamănă așa de bine cu a noastră; mi-a vorbit cu drag de țaranul, care păstrează neatinsă comoara trecutului de pericolul înstrăinării clasei de mijloc și lucrurile acestea

spuse cu aprinderea inimii de Slav, mă pătrundeau adînc și atunci parcă înțelegeam și relele de care suferim noi.

A....șaa! Uite îl văd pe Iranovski cum îmi strîngea brațul și cum mă învăța ceasuri întregi, ce e dragostea de căminul părintesc, de locul nașterii, de țara ta, pe care dorești s'o vezi departe, înaintînd în cunoașterea lumii, fiind luată în seamă vorba ei la vre-o afacere importantă. Iar cînd spunea, că el n'are o patrie s'o iubească, și pe mine mă tăiau lacrămile și intram atunci undeva să ne hodinim.

Brodim odată la o berărie lîngă Sena. Cînd intrăm, ne izbește culoarea deschisă a costumelor lăutarilor. După port păreau a fi de la noi, dar fiindcă nu-i auzisem cîntînd, nu puteam spune cu siguranță. Indată prind să-și dreagă vioarele, se scoală cel mai arămiu în picioare și începe să cînte melodia de la cîntecul acela care ți-a plăcut ție, Amalio, cînd am cununata mîndoi, acum trei ani, la țară. Știi: «Și ți-am zis puică, ți-am zis!»

Lăutarul n'avea pentru cine să cînte cu vorbe și cînd m'am dat eu lîngă el și i-am spus încet:

— Are și vorbe?

— Are, să trăești! Odată s'a luminat fața țiganului. Am stat pînă tîrziu și Polonezul găsea mare asemănare între melodiile lor și ale noastre.

Ar mai fi ele și altele de spus, dar să mai păstrăm și pentru altă-dată. E vorba ce ne facem deseară?

Și zicînd aceste vorbe, Codreanu trece batista de două ori peste frunte și se uită spre domnișoara cea străină. Parcă nici nu băgase de seamă pînă acum, ce croială distinsă a nasului, ce ochi negri supt o mare frunte albă, ce obraz rumeior a stat în fața lui și l-a urmărit, poate cu atenție, în rătăcirile-i sentimentale. Fixînd-o într'o privire prietenoasă, o întreabă încet:

— Domnișoara nu e d'aici?

— De la Cîmpulung.

— A! Cîmpulungul cu bulevardul «Pardon»!—și în casă se stîrnește o ușoară pornire de rîs. Olga vrea să-și apere orașul, se roșește mai rău și spune:

— Vedeți, d-le Codreanu, era odată așa. N'ați mai venit de mult în orașul nostru. Să-l vedeți acuma! Bulevardul s'a mărit în lungime, s'a lătit, s'a plantat cu salcîmi.... în sfîrșit e o plăcere să te plimbî seara pe nisipul bătut, sub lumina plăcută a lămpilor mari și rotunde.

— Mă ertați, domnișoară Crainic, eu n'am vrut să rîd de orașelul de care mi-aduc totdeauna aminte cu plăcere. Eram așa printr'a cincea la liceul francez, știți, mătușică, la Léautey, și ne-am dus noi în vara aceea la Cîmpulung. Ce poziții frumoase! Cînd ești p'aproape de gară, dealurile de nisip stau să se prăvălească peste vagoane și apa curge limpede alături pe albie de pietriș lucios. Parcă văd și locul unde stam. O casă țărănească pe ulița Gruului, cu sală mare și cu iarbă verde în curte.

— Așa e, verișorule, așa e! Dar nu știți cum ne jucam noi c'o fată din vecini?

— Da, da! 'Mi-aduc aminte. Stai! Cum o chema? O chema, chema — să nu-mi spui, că trebuie să-mi vie în minte! — o chema Licuța. Știu, cînd ascultam dimineața musica în grădina băilor, ne plimbam cîte-și-trei și ce grozave erați voi dîndu-yă aiere de fete mari, dar avînd rochia scurtă și coada tot pe spate.

D-na Olmazu intră în vorbă:

— E! Puiule dragă, dacă ai vedea acu' pe Licuța, ai mai cunoaște-o?

— De, știu eu? S'o fi schimbat!

Dar Puiu Codreanu are ca o licărire în minte și uitîndu-se spre Olga:

— N'o fi domnișoara Crainic?

— Ba chiar așa, răspunde Olga, zîmbind de bucurie. Eu v'am recunoscut de cînd ați început să vorbiți, dar mă miram de ce v'a mai prezentat Amalia.

— E! dragă, eu uitasem că a fost și el cu noi la Cîmpulung și tot de odată așa, nu mi-am luat seama.

Recunoașterea prieteniei din trecut a adus în inimile tuturor întîmplări de altă dată, din vremea cînd nu erau griji pentru a doua zi și cînd trecea lin viața, la aer tare din munții albaștri.

O clipă par mai gînditoare figurile supt lumina plăcută a policandru!ui, dar Puiu rupe tăcerea și dă glas amintirilor din vremea copilăriei.

... Ne-am dus noi odată, cîte-și-trei, la biserica aia din deal, Flămînda. Am trecut podul, am cetit tăblița ou «trecerea la pas», am cotit drumul cimitirului printre pruni și ne-am oprit în vîrf pe o bancă crestată, la umbră de nuc. De acolo strălucia fierul alb de pe case supt soarele amiazului și vilele din poala Gruiului rîdeau între atîta verdeață, îmbătate parcă de aer și lumină. În susul riului, supt brîu de munte ridica fabrica de hîrtie coș înalt și se pierdea valea printre păduri șoptitoare.

«Am apucat pe poteci, după puțină odihnă, și-mi aduc aminte, cum m'a ispitit ochiul bouului să rătăcesc mult prin iarbă, ca să fac un buchet. Voi, nu știu ce făceați, fetelor? Mergeați așa vorbind pe culmea dealului.

— Parcă abia mai țiu minte, răspunse Amalia.

— Ba eu țiu foarte bine în minte, cînd cu buchetul de flori și cum mi-a ajutat d. Codreanu de l-am prins în piept. Zicînd aceste vorbe se roșește Olga și caută o privire de sprijin către doamna Olmazu.

— Pe urmă am tulit pe supt un cireș pe la un puț într'o ulicioară... uite parcă le văd pe toate și acuma bag de seamă ce bine am petrecut vara aceia și cit de drag mi-a rămas Cîmpulungul. Acum altceva. Pentru diseară am o lojă, se cîntă «Trovatore» și v'ăș ruga să mergem cu toții.

— Cum nu, cum nu, verișorule! Mai ales Olga e pasionată după muzică.

După masă, trăsura i-a așteptat la scară. Olga cu doamna Olmazu au stat în fund, Amalia între ele și Puiu pe scăunel.

Pe strada luminoasă roatele de cauciuc luncau ca pe ghiață și Olga Crainic avea senzația că sboară, legănată pe brațe dornice.

Nu i-a lăsat Amalia, pînă nu i-a așezat pe amîndoi pe scaunele din față.

— Așa vreau eu, dragă, nu-mi împlinești dorința asta?

A stat Olga, ce era să facă? A suferit privirele multor curioși, cari cercetau cu luneta lojile pe rînd și, cînd se opriau asupra ei, aveau aerul că o întrebă, ce caută domnul ăsta lîngă dumneta.

Însfîrșit s'a făcut întunerec și domnișoara Crainic a crezut, că niciodată n'a ascultat cîntare mai frumoasă că în seara aceia. Mai auzise opera cu melodii rupte din cer; știa chiar crîmpeie în italienește «Ai nostri monti ritorneremo...», dar mai dulce ca în seara aceia nu fusese niciodată «Miserere», nici «Coro di Zingari»...

Pînă la pensionatul «Sfînta Elena» au dus-o cu trăsura. Codreanu s-a dat repede jos, i-a cuprins mîna caldă într'a lui, deodată eșia, a crezut că o să-i sară drept în brațe, cînd Olga a pus piciorul pe aripa trăsurii, să se coboare. A ascultat zbîrnîitul clopoțelului la intrare, zăngănitul de chei și Olga a dispărut ca o umbră în întunerecul zidurilor.

(Va urma).

I. BOTENI.

ȚARA FAGILOR

Cunoașteți Țara Fagilor
La poalele Carpate,
Ce poartă 'n sinul munților
Odoare nestimate?

Ea-î mănăstirea neamului
Cu marile morminte,
Hrisoavele trecutului
Și cronicile sfinte.

Suceava falnică 'n trecut
Și'n gîndul nostru mare,
Și naltă gloria 'n ruini
În asfințit de soare.

La Putna, sfînt veghează El,
Ce'l plînge tot norodul,
Măreț — în moarte și'n război,
El, Ștefan Voevodul.

Căci cronicile cum ne spun,
Și gurile ne'nvață:
Vieața lui a fost război,
Războiul lui — o viață.

Și dacă paserile știu
Povestea, — lor li-a dus'o,
Din cartea Codrului Cosmin
Cetețul vînt li-a spus'o:

Cum gloatele dușmanilor
Năval' au dat în țară,
Poloni și Unguri și Tătari,
Și-au ars'o foc și pară.

Căci Voevodul era dus
În bătălii aiurea,
Și bieții oameni s'apărau
Cu coasa și securea.

Dar înfringindu-i pe capcini
Ștefan din acea parte
Ca și un fulger s'aruncă
Răzbunător de moarte, —

Și se 'nceleștă un crunt omor
Și-o cruntă frămintare,
Că cerul singe se făcea
De-amară inverșunare.

Și Ștefan Vodă cel viteaz
Ca leul luptă 'n frunte, —
El din Poloni își face iaz,
Din ei își face punte.

Și valurile dușmane
Le sfarmă și le fringe,
Și plugul scrie cronică
Cu slovele de singe.

(Bucovina).

MUGUR.

CRONICĂ

Tuturor colaboratorilor noștri vechi și noi, cari ne-au făgăduit cu dragă inimă concursul lor, precum și iubiților noștri cetitori, le mulțumim pentru sprijinul călduros, de care vom căuta să ne arătăm tot atât de vrednici în viitor, și le dorim Sărbători fericite!

Ne-au venit bucăți peste așteptare de numeroase; unele chiar au întârziat de la tipar. Ele vor apărea de Anul-Noū și în celelalte numere.

Din pricina contribuțiilor de la prietenii a trebuit să amânăm și dările de seamă asupra operilor mai nouă, spre a face loc colaboratorilor externi.

Mulțumim în deosebi colaboratorilor cari s'au grăbit a contribui cu talentul și munca lor la sporirea darului nostru de Crăciun.

Știri culturale și artistice.

Sintem fericiți că putem publica în fruntea revistei o clasică poezie, din și-ragul de mărgăritare care vor alcătui cel mai nou volum al maestrului poeziei românești, d. Gh. Coșbuc. Volumul va apare în curind în editura d-lui Sfetea.

* Cetatea glorioasă a Banilor olteni a sărbătorit Duminica trecută, cu verde însuflețire românească, o nouă faptă culturală, de folos obștească, a d-lui N. Iorga. Drept răs-unis la încercările evreești sioniste, care stîrniră manifestațiile românești pe cît de hotărîte, pe atît de îndreptățite, pe cît de supărătoare pentru dușmani, pe atît de îmbucurătoare pentru noi, ale bunilor Romîni craioveni, — aceștia au învitat pe d. Iorga să le țină o conferință culturală și d-sa a sosit bucuros acolo, în ciuda măsurilor polițienești nemotivate și regretabile ale stăpînirii locale.

D. Iorga a vorbit unei mulțimi imense de lume, bătrîni și tineri, bărbați și femei, oameni cu stare și cărturari săraci, despre viața românească a orașelor Olteniei în veacul al optsprezecelea. S'au făcut oratorului, care venia și vorbea în numele idealurilor românești ale noastre ale tuturorora, ovațiuni călduroase în sala plină de Romîni inimoși.

* Concertul societății «Carmen», de la 16 Decembre, a fost ascultat de un public foarte numeros, din toate straturile societății bucureștene: am văzut și mîndre doamne din lumea înaltă, amestecate bucuros printre sfoșii muncitori și muncii din păturile noastre de jos; au fost de față și mulți profesori, oameni de litere și alți reprezentanți ai păturei culte.

Bogatul și interesantul program era alcătuit din: *Cîntări religioase*: «Cu noi este Dumnezeu», veche musică bisericească, pentru cor mixt (B. Anastasescu); «Crucifixus», pentru cor de patru voci mixte (Palestrina); «Lacrymosa» din «Requiem», pentru cor mixt (Mozart); «Ave Maria» (Gounod) și Arie din opera «Samson și Dalila» (St. Săens), cîntate de d-șoara Bonciu; «Cîntul Moldavilor de Tătari robiți», pentru cor bărbătesc (E. Mandiczewski); *Cîntec de Crăciun*: «Noël», pentru cor bărbătesc, (A. Adam); «Steaua strălucită», veche melodie francesă a unui cîntec de Crăciun, pentru cor mixt, (F. A. Gevaert); «Sfîntul Domn Isus», iarăși o veche melodie francesă, de același; «Leagăn verde de mătase», pentru cor mixt (G. Dima); «Plecarea magilor» (D. G. Kiriac); «Serenadă» pentru cor mixt și solo de sopran (C. Porumbescu); «Răsunet din Ardeal», pentru cor mixt și solo (d-șoara Elena Bonciu) de I. Vidu și cite-va melodii populare, minunate interpretate și cîntate, cu o voce puternică și duioasă, plină de simțire, ca dintr'un suflet ales, de d-șoara Bonciu, care se impune tot mai mult ca o cîntăreață de concert excelentă. D-șoara Bonciu a fost aplaudată de nenumărateori, a trebuit să repete cite-va bucăți și triumful i-a fost deplin. Au plăcut foarte mult, dintre piesele românești, colindele: «Leagăn verde de mătasă» (G. Dima), o clasică bucată, foarte originală, care a impresionat adînc, deasemenea frumosul colind *Plecarea magilor* al d-lui D. G. Kiriac; amîndouă au fost bisate.

* O faptă culturală de mare însemnătate a fost săvîrșită de către fruntașii

bisericeii gr. ort. românești Sf. Nicolae din Brașov, străvechiul loc de închinare pentru sufletele credincioșilor Domni și boieri munteni cari se adăposteau de groaza Turcilor ori a trădătorilor, în cetatea puternică a Sașilor. Biserica, îngrijată de hotărîrea guvernului din Pesta de a spori cu ori-ce preț lea de profesorii de la școlile confesionale, printr'un ajutor care ar fi cerut în schimb oare-care drepturi la o influență directă în treburile școlii, a sporit cu 25.000 de lei subvenția de pîn'acum a școlilor: jertfă curată, din care pot să răsără numai roade binecuvîntate de Dumnezeu și de oameni!

II. Cărți.

«*Studiile asupra filosofiei germane contemporane*», publicate zilele acestea de d. G. G. Antonescu, tînăr doctor în filosofie de la Lipsca, într'un volum de 146 pg. în 8° mare (București, C. Göbl, 1906), alcătuiesc o sporire prețioasă, foarte bine venită a literaturii noastre filosofice. Autorul se ocupă de filosofia germană contemporană în linii generale și tratează apoi următoarele probleme speciale: pozitivismul (Ernst Laas), materialismul (Ernst Haeckel), monismul (G. Th. Fechner) și idealismul (Hermann Lotze, Eduard V. Hartmann, Wilhelm Wundt).

Unele din studii au apărut mai înainte în *Convorbiri Literare*, celelalte apar întîiași dată acum. Toate se sprijină pe o cunoaștere temeinică a subiectului, pe o pătrundere ageră a elementelor caracteristice pentru fie-care sistem de cugetare filosofică ce 'l preocupă pe autor. Stilul este limpede și precis; nu-i lipsesc însușirile literare, precum lipsesc atîtor scrieri de [acest fel, și la noi și aiurea.

Lucrarea d-lui Antonescu ar trebui să atragă, și prin noutatea ei, luarea aminte a profesorilor, a studenților în filosofie și a publicului înțelegător, căci ea împlinește o lacună a literaturii noastre filosofice, care — în Universități și în afară de ele — pare a nu vroi să treacă nici-decum peste A. Comte și H. Spencer. D. Antonescu dă acelor, cari ar voi să fie informați bine asupra celor mai nouă curente filosofice și a reprezentanților iluștrii pe cari îi au în Germania, o călăuză de toată încrederea. Pregătirea-i științifică serioasă, predispoziția ce arată pentru cugetarea filosofică și însușirile de stil care îl ajută, îndrituiesc pe autor să se aștepte la un succes al cărții, iar pe noi la multe lucrări de valoare pe care ni le va putea da.

* *Din lumea basmelor*, cu 87 ilustrații originale, 285 pg. în 8°, de d. I. T. Mera e o lucrare de mult preț. Căci în ciuda, par'că, a bogăției fără de fund pe care poporul nostru o are în povești, nu sînt prea multe prelucrările lor literare, de către scriitorii de seamă, înzestrați cu toate darurile de lipsă pentru acest gen ușor în aparență, greu în realitate. Genial Moș Ion Creangă, sfătosul și cumintele tipograf Ispirescu, răposatul Stăncescu și alții ciți-va, — abia atîția sînt pîn'acum aceia cari să fi strîns și să fi prelucrat poveștile în formă artistică îngrijită. D. I. T. Mera este un vechiu măiestru al genului acestuia în Ardeal și cetitorii romini îl știu și-l prețuiesc de mult, pe urma poveștilor publicate în *Convorbiri Literare* și în *Tribuna* din Sibiu și a

d-lui Slavici, în fosta bibliotecă populară a «Tribunei», precum și aiurea. E o faptă de mare folos și de toată lauda că dînsul 'și-a strîns laolaltă lucrările-i frumoase. Scriitorii doritori de elemente nouă de limbă, cititorii lacomi de lectură romînească veritabilă, folcloriști și milioanele de copii cu învățătură ai pămîntului romînesc vor avea în acest volum o carte de cea mai reală valoare și ca fond și ca formă. Ilustrațiile numeroase și foarte reușite contribuie să facă din opera d-lui Mera un admirabil dar de sărbători pentru orî-ce casă romînească.

* D. dr. Ioan Lupaș, profesor la seminarul teologic gr.-or. din Sibiu, a scris pentru «Biblioteca populară a Asociațiunii» o broșură (pg. 67, tiparul tipografiei arhiedecesene, 1906) despre *Începutul neamului romînesc*. Autorul e stăpîn pe cunoștințele istorice moderne și lămurește problema, pe cît de exact, pe atît de popular. E și o plăcere literară să citești lucrarea populară pe deplin îngrijită, ca fond și stil, a d-lui Lupaș. Ea este, de sigur, cea mai bună între cele 25 broșuri din «Biblioteca populară a Asociației» și cea dintîiu popularizare modernă a istoriei începutului Romînilor. Ilustrații multe lămuresc diferitele informații istorice.

III. Reviste.

În *Neamul Romînesc*, nr. 64, d. N. Jorga, judecă, din cel mai drept și mai romînesc punct de vedere, *turburările antisemite* din Craiova; vorbind cu acest prilej de piesa «Manasse», autorul întărește și d-sa părerea că «d. Ronetti-Roman *dă glas tendințelor evreești nouă* în piesa pe care inconștiența noastră a pus-o pe scîndurile Teatrului Național din București.»

În acelaș nr. urmează un al doilea articol, foarte interesant, despre moravurile—*oii năravurile*—politice americane, prea asemănătoare, din nenorocire, cu ale noastre. Mai avem un articolăș despre întîia serbare culturală a fraților basarabeni, care se săvîrși în Chișinău la 3 Dec., frumos semn de viață nouă și romînească în țara «Moldovenilor» de peste Prut. Mai bine de jumătate, revista cuprinde folositoare notițe informative.

* *Archiva* din Iași, nr. 11, are un articol despre Expoziția Națională, de d. A. D. Xenopol, o critică (de d. A. S. Mavrocordat) a traducerii d-lui N. Gane din Dante, contribuiți la istoria teatrului romînesc de d. Th. T. Burada, urmarea unui studiū despre Alexandri, al d-lui D. N. Petrovan; d. dr. Zosîn apreciază favorabil activitatea d-lui H. G. Lecca, directorul Teatrului Național din Iași.

* Cea mai veche revistă literară romînească între cele de azi, *Familia* din Oradea-Mare, vestește în nr. ei de Crăciun că va înceta cu n-rul ce va apare la 31 Decembre. Regretăm nevoile care vor fi silit pe d. I. Vulcan, venerabilul decan al revistelor noastre literare, să ia o astfel de hotărîre.

* A încetat să apară revista *Orizontul* din Cluj, a d-lui Vasile Moldovan, care trece în redacția nouei gazete *Romînul* ce va eși la 1 Ianuarie în Pesta, supt îngrijirea deputaților romîni din Camera ungară.

IV. Ziare.

Poporul român din Pesta, nr. din 16 Decembre, publică un articol bărbătesc al d-lui Al. Vajda-Voevod; inimosul deputat combate slugărnicia Românilor față de străini.

* În *Tribuna* din Arad, nr. de la 16 Decembre d. H. Petra Petrescu se ocupă de noul volum al d-lui I. Al. Brătescu-Voinești, pe care-l numește «un poet al sufletelor caste».

* *Răvașul* din Cluj va apare dela 1 Ianuarie ca revistă, păstrându-și însă programul vechiu.

V. Calendare.

* A eșit de supt tipar frumosul *Calendar* al «Minervei», avînd un material cultural și literar foarte bogat și multe ilustrații admirabile. E și mai prețios decît cel din anul trecut. În n-r. viitor al revistei, vom vorbi mai de-aproape despre această nouă operă de bine vrednicei editurii. Sc.

RĂSPUNSURI :

Mugur. Sintem bucuroși că'n preajma unui An Nou literar pătrunde pînă la noi un glas poetic plin de făgăduință din Bucovina înstrăinată. Cultivă, cu grijă și încredere, talantul prețios. S'auzim de bine!

Elevului Silișteanu. Știe d. profesor, gazda d-tale, că scrii versuri? Noi nu te denunțăm nici lui, — nici cetitorilor noștri!

I. E. Sibiū. Ai cîte-va versuri puternice, care ne îndrituesc să fim severi cu d-ta. Muncește mult și nu te grăbi, căci noi avem, de la Dumnezeu, destulă răbdare.

G. R. Chiar numărul acesta te desminte: primim — cu mare bucurie — și «condeie bucovinene». Deci, nici o supărare și, dacă vrei, dă-ne altceva. Pe cele trimise «ai dreptul să le întrebuițezi în altă parte».

Gh. G. S. «Părăsit» și inedit!

A. Ch. Versifici prea ușor.

Altor colaboratori fără noroc:

Stimați colaboratori!

De sfințele sărbători

Și sfintul coș petrece:

Inghite cît zece.

Și din adînc sughite:

Sărbători fericite!